

OSMANLI'DA YABANCI DİL ÖĞRETİMİ VE ROBERT KOLEJİ ÖRNEĞİ*

FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN THE OTTOMAN EMPIRE AND ROBERT COLLEGE SAMPLE

Salih POTUKOĞLU**, Recep BÜYÜKTOLU***

Geliş Tarihi/Received:05.10.2019

Kabul Tarihi/Accepted:16.06.2019

POTUKOĞLU, Salih – BÜYÜKTOLU, Recep, (2020), "Osmanlı'da Yabancı Dil Öğretimi ve Robert Koleji Örneği", Belgi Dergisi, C.2, S.19, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Kış 2020/1, ss. 2004-2029.

Öz

Türkiye'de yabancı dil öğretiminin geçirdiği tarihi sürecin daha iyi anlaşılması yabancı dil öğretim uygulamalarının geliştirilmesi açısından önemlidir. Ayrıca Türk eğitim tarihinin daha iyi anlaşılması, gelecekteki eğitim-öğretim planlamalarının yapılmasını kolaylaştıracak ve bu planlamaları hatalardan uzak kılacaktır. 1863 yılında Amerikalılar tarafından Osmanlı topraklarında açılan ve Türkiye Cumhuriyeti'nde de eğitim-öğretim faaliyetlerine devam eden Robert Koleji'nin uyguladığı yabancı dil öğretim yöntemlerini anlayabilmek için kolejin eğitime devam ettiği dönemin yabancı dil çalışmalarının incelenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu çalışma Osmanlı Dönemi yabancı dil öğretimi ile ilgili yapılan uygulamalar, devlet yöneticilerinin yabancı dil ve öğretimine ilişkin düşünceleri ve yabancı dil öğretimi ile ilgili ihtiyaçlar neticesinde belirlenmiştir. Bu çalışmada yabancı dil öğretimi konusu, Osmanlı düşünce dünyasında önemli yere sahip olan Tanzimat'ın ilanının öncesi ve sonrası olarak iki dönem şeklinde incelenmiştir. Ayrıca çalışmada, Milli Mücadele Dönemi'ndeki ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki durum da genel hatları ile değerlendirilmiştir.

Robert Koleji ile ilgili yapılmış olan birçok çalışmanın Yabancı Okullar başlığı altında, kolejin misyonerlik faaliyetleri üzerine olduğu görülmüştür. Fakat bu çalışma böyle bir gerçekliği kabul etmekle beraber Robert Kolejinin yabancı dil öğretimi noktasındaki çalışmalarının Kolejin ilk kuruluş döneminden itibaren nasıl şekillendiği üzerine yapılmıştır. Ayrıca, Kolejide uygulanan yabancı dil öğretim yöntemlerinin; Koleji kurucu, yönetici ve öğretim elemanlarının yabancı dil öğretimine verdikleri önem ve benimsedikleri prensiplerin yabancı dil öğretimine olan etkileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Robert Koleji, Tarih, Yabancı Dil Öğretimi, Eğitim, Yabancı Okullar.*

Abstract

Having a better understanding of the historic process of foreign language teaching in Turkey is important for developing foreign language teaching practices. Furthermore, having a better understanding of Turkish education history will simplify future teaching planning and eliminate mistakes. Robert College was opened by Americans in Ottoman land in 1863 and it continues teaching to this day in the Republic of Turkey. In order to understand the foreign language teaching methods employed by Robert College, it is necessary to review the foreign language practices of the college. Hence, this study has been based on the practices related to Ottoman Era foreign language

* Bu çalışma, 17.09.2019 tarihinde ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

** Öğr. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü Başkanlığı, ÇANKIRI., e-posta: salihpotukoglu@karatekin.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, ÇANKIRI, e-posta: recepbuyuktolu@karatekin.edu.tr

education, thoughts of state officials related to foreign language and its education as well as the needs related to foreign language teaching. With the purpose of having a better understanding of the progress and needs related to foreign language teaching in Ottoman State, the study has been focused on two different eras: before and after the Tanzimat reform era, which had an important place in Ottoman world of thought. Furthermore, the National Independence War and the early years of the Republic have also been reviewed in general terms.

Most of the studies related to Robert College are about the Foreign Schools and they focus on the missionary activities of the college. However, despite acknowledging this fact, the current study is on how the foreign language teaching methods of Robert College have been progressed over the years. Further to the foreign language teaching methods of the college, the importance and adopted principles of the founders, lecturers and directors of the college have been reviewed to see the impact on the foreign language teaching of the college.

Keywords: Robert College, History, Foreign Language Teaching, Education, Foreign Schools.

1. Giriş: Osmanlı Devleti'nde Yabancı Dil Öğretimi

Bir iletişim aracı olarak dilin kullanımı insanlığın tarihi boyunca önemini korumuştur. Hızla gelişen ve değişen dünya düzeni ile kişiler, toplumlar ve devletlerarası ilişkilerin artması ile yabancı dil bilmenin önemi de aynı oranda artmıştır. Türkiye Cumhuriyeti eğitim anlayışında yabancı dil öğretimi konusu her zaman önemini korumuştur. Geçmiş tecrübe ve birikimlerden faydalanılmasının yabancı dil öğretiminin daha başarılı bir şekilde yapılması hususunda eğitimcilere yol göstereceği ve yarar sağlayacağı açıktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda Osmanlı'dan aktarılan mirasın hemen her alanda etkisinin olduğu gerçekliği ile Cumhuriyet Dönemi yabancı dil öğretimi ile ilgili bilgi sahibi olmak için Osmanlı Devleti'nin bu konu ile alakalı yaşadığı tecrübeler hakkında bilgi ve fikir sahibi olmak son derece önemlidir.

Osmanlı Devleti'nin yabancı dil öğretimi ve öğrenimi ile ilgili düşüncelerinin anlaşılmasında devletin eğitim politikası ve eğitim görüşünün nasıl ve hangi koşullarca şekillendiğini bilmek gerekmektedir. Bu nedenle Osmanlı'da birçok alanda son derece önemli ve etkili değişikliklere yol açan Tanzimat'ın ilanı, eğitim alanı ve özellikle de yabancı dil öğrenme ihtiyacı bakımından son derece önemli bir dönüm noktası olmuştur. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin yabancı öğrenimine verdiği önemi daha iyi kavramak için Tanzimat Dönemini, öncesi ve sonrasıyla çok iyi tahlil etmek gerekir.

1.1. Tanzimat Öncesi Osmanlı'da Yabancı Dil Öğretimi

Osmanlı erken dönemine bakıldığında dini inanış ve yaşayış Osmanlı eğitiminin ve yerel kültürünün şekillenmesinde son derece önemli olmuştur.¹ Dolayısıyla bu dönemde eğitim kurumlarının oluşturulmasında böyle bir ihtiyaç ön planda olmuştur. Dönemin eğitim sisteminde medreseler, sıbyan ve saray mektepleri ilk akla gelen kurumlardır.² Bu kurumların yanı sıra halkın belirli bazı alanlarda bilgi ve görgülerini artıracak tekke, zaviye, cami, kütüphane ve ahi teşkilatı gibi sosyal ve dini oluşumlar Osmanlı eğitim hayatında önemli yer teşkil etmiştir. Osmanlı klasik dönemi eğitim sisteminde eğitim hizmetleri

1 Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Arkadaş Yayınevi, 10. Baskı, Ankara, 2018, s. 19.

2 Recai Doğan, "Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 37, Sayı 1, Doğan R. (1997), "Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 37, Sayı 1, s. 408-415.

devlet yerine daha çok vakıflar tarafından sağlanmıştır.³ Bunun yanı sıra devletin eğitim çalışmaları daha çok asker ve üst düzey yönetici yetiştirme alanında olmuştur.⁴ Dönemin eğitim anlayışında Selçuklulardan kalma geleneğin devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde eğitimin temelini teşkil eden iki kurumun medreseler ve sıbyan mektepleri olduğu görülmektedir. Medreselerin öğretim müfredatına ve ders kitaplarına bakıldığında ise yabancı dil olarak Arapça'nın yoğun bir şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır.⁵ Bu eğitim anlayışının doğal bir sonucu olarak medresede öğrenim gören bir kişinin ikinci bir dil olarak Arapça bildiği de söylenebilir.

Osmanlı Devleti padişahlarının şahsi anlayışları da devletin eğitime yaklaşımını önemli ölçüde etkilemiştir. Örneğin Fatih Sultan Mehmet'in yenilikçi ve gelişmeye açık anlayışı Osmanlı eğitim dünyasının terakkisi açısından son derece önemli olmuştur. Ayrıca Şehzadegan ve Enderun mekteplerinin açılması da bu döneme rastlamaktadır. Yabancı dil ile ilgili gelişmelere örnek olarak ise Latince ve Yunanca eserlerin Türkçe'ye çevirilerinin yapılması örnek olarak verilebilir. Fatih Sultan Mehmet'in iyi derecede Rumca biliyor olması ve Rumca eserlerden oluşan bir kütüphanesinin olması da münferit olarak kendisinin yabancı dil öğrenmenin gerekliliği konusundaki düşüncesinin anlaşılmasında önem arz etmektedir.⁶ Ayrıca Fatih Sultan Mehmet'in Dünyaca ünlü bilim adamlarını İstanbul'a davet etmesi de dönemin yenilikçi ve gelişmeye açık anlayışına örnek olarak gösterilebilir.⁷ Bunlara ek olarak Osmanlı tarihinin anlaşılmasında son derece önemli bir yeri olan Ahmet Cevdet Paşa'nın Fatih dönemi için söyledikleri dikkate değerdir. Ahmet Cevdet Paşa "*Tarih-i Cevdet*" adlı eserinde "*Fatih ilme önem verdiği için memleket şarktan-garptan gelen ilim adamlarıyla dolmuş ve İstanbul, o asrın Dârü'l-Fünûn'u olmuştur*"⁸ şeklinde bir ifade kullanmış olması da o dönem bilim ve eğitim anlayışına ışık tutmaktadır. Tanzimat öncesi dönem Osmanlı medrese eğitiminde zirve sayılan Süleymaniye Medreseleri müfredatına bakıldığında ise kullanılan eserler ve öğretimde yabancı dil olarak Arapça'nın yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir.⁹ Yine bu dönemde medreselerde okutulan kaynaklara bakıldığında Arapça'nın yanı sıra Farsça eserler de okutulduğu görülmektedir. Farsça'nın eğitimde kullanılmasına pek olumlu bakılmamakla beraber özellikle edebi alanda yazılan şiirler ve medreselerde okutulan "*Gülistan*" ve "*Bostan*" isimli Farsça yazılmış kitaplardan, en azından aydın bir zümre tarafından kullanıldığı karşımıza çıkmaktadır.¹⁰

Osmanlı Devleti'nin yabancı dil öğretimine önem vermesi ve Fransızca, İngilizce gibi bir Batı dilini bilen personele yoğun bir şekilde ihtiyaç duyması, 1699 yılında imzaladığı Karlofça Anlaşmasıyla geniş ölçüde toprak kaybetmesinden sonra olmuştur. Daha önce bir nevi küçüklük gibi gördükleri diğer ülkelere elçiler gönderme, devlet nezdinde temsil ve hariciyeyi geliştirme gayretleri de yine bu döneme rastlamaktadır.¹¹ Buna ek olarak 1718 yılında imzalanan Pasarofça anlaşması ile Osmanlı Devleti, Batı'nın kendisinden üstün ve başarılı olduğu alanları tespit edip, bu alanlarda yenileşme ve düzenlemeye

3 Deniz Aşkın, "Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Medrese Eğitim Sistemi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Eğitimin Konjonktürel Boyutu", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 2, İstanbul, 2017, s. 980-982.

4 İsmail Doğan, *Türk Eğitim Tarihinin Ana Evreleri*, Nobel Yay., Ankara, 2010, s. 135.

5 Doğan, a.g.e., s.136.

6 Lewis, a.g.e., s.10.

7 Doğan, a.g.e., s. 149.

8 Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet I*, İstanbul, 1302, s. 31.

9 Fahri Kayadibi, "Fatih Sultan Mehmet Döneminde Eğitim ve Bilim", *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 8, Yıl: 2003, s. 15.

10 Osman Nuri Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi*, C. 4, İstanbul, 1977, s. 155.

11 Ali İbrahim Savaş, "Genel Hatlarıyla Osmanlı Diplomasisi", *Osmanlı Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul, 2001, s. 643.

gitme gayreti içerisinde bulunulmuştur. Bu düzenleme ve yenileşme hareketleri özellikle Osmanlı'nın kendisini zayıf gördüğü alanlar olan diploması ve askeri alanlarda olmuştur.¹² Bu yenilik ve Batılılaşma hareketlerinin eğitimdeki yansımalarına örnek olarak Sultan III. Selim zamanında açılan askeri mühendishaneler örnek verilebilir. Bu kurumların takip ettiği eğitim anlayışları, ders müfredatları, ders kitapları ve hocaları bakımından Batılı tarzda bir eğitim uyguladığından ayrıca önem taşımaktadır. Avrupa'dan yabancı dilde eserler getirilmesi, okullarda yabancı hocaların bulunması ve Fransızca'nın zorunlu olarak okutulması bu dönemde yabancı dil öğretimine verilen önemi açıkça göstermektedir.¹³

Osmanlı diplomasısındaki gelişme ve ihtiyaçlar Batı ile ilişkilerin daha sağlıklı ve etkili bir şekilde yürütülebilmesi adına Osmanlı hariciye sisteminde yabancı dil bilen personel gerekliliğini zorunlu kırmış ve yabancı dil öğretimine olan ihtiyaç elzem hale gelmiştir.¹⁴ Bu koşulların bir sonucu olarak II. Mahmut döneminde Bâb-ı Âli tercüme odası 1821 yılında kurulmuştur.¹⁵ Bu tercüme odasının kuruluş amacı Bâb-ı Âli memurlarından tercüman yetiştirmektir. Tercüme odası 1833 yılında *Hariciye Nezaretine bağlı bir oda haline getirilmiş ve Osmanlı'nın son dönemlerine kadar çalışmalarını sürdürmüştür*.¹⁶ Bu gelişme Osmanlı Devleti'nde ilk defa sistemli bir şekilde yabancı dil öğretimi yapılmaya başlandığının önemli bir göstergesidir.

1.2. Tanzimat Sonrası Osmanlı'da Yabancı Dil Öğretimi

Tanzimat sonrası dönemde de Bâb-ı Âli Tercüme Odası çalışmalarını ilerleterek sürdürmüştür. Bu dönemde ünlü İngiliz Redhouse ve Fransız Sardou gibi yabancılar da tercüme odasında öğretmenlik yapmışlardır.¹⁷ Buna ek olarak Âli Paşa, Fuat Paşa, Safvet Paşa, Namık Kemal ve Ahmet Vefik Paşa gibi Osmanlı yönetim, siyaset, sanat ve fikir dünyasında önemli yere gelen kişilerin tercüme odasında öğretmenlik yapmış olmaları da ayrıca dikkate değerdir.¹⁸

Tanzimat'ın ilanı olan 1839 ve sonraki yıllarda açılan rüştiyeler ve dengi okulların ders programlarına bakıldığında Arapça ve Farsça'ya ek olarak Fransızca'nın da programa dâhil edildiği görülmektedir.¹⁹ *Açılan okullarda bir Batı dili olarak Fransızca'nın da müfredata dâhil edilmesi yabancı dil öğretimi alanında farklı düşünce ve ihtiyaçların ortaya çıktığını göstermektedir. Bu tür ihtiyaçların ve gereksinimlerin belirlenmesinde devlet yöneticilerinin, dolayısıyla sarayın fikir ve görüşleri son derece önemlidir. Örneğin Padişah II. Mahmut,*

12 Ebubekir Keklik, *II. Meşrutiyet Döneminde Osmanlı Eğitimi: Problemler, Tartışmalar, Teklifler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2018, s. 1-2.

13 Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi C. 5 Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1988, s. 83.

14 Ebubekir Keklik, *Osmanlı Devleti'nde Sultan Abdülaziz Devri Anadolu Islahatları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakın Çağ Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, s. 1,2.

15 Sezaî Balcı, *Babiâli Tercüme Odası*, Libra Yayıncılık, İstanbul, Aralık, 2013, s. 43.

16 Sina Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi* [Elektronik Sürüm], Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2007, s. 36. Sina Akşin tercüme odasının 1833 te açıldığını söylemekte, fakat Halil İnalçık 1833 tarihini odanın açılışı olmadığını, 1832 yılında kurulan Hariciye Nezaretine bağlı bir kaleme dönüştüğü tarih olarak açıklamaktadır. Bu bilgi için Bkz. Halil İnalçık, Mehmet Seyitdanlioğlu, *Tanzimat / Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2006, s. 8.

17 Carter V. Findley, *Bureaucratic Reform in the Ottoman Empire The Sublime Porte 1789-1922*, Princeton University Press, Princeton, 1980, s. 134.

18 Cahit Bilim, "Tercüme Odası", *OTAM Dergisi*, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl 1, S. 1 Ankara, 1990, s. 32-33.; Findley, a.g.e., s.135.

19 Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000 - M.S. 2012*, Pegem Akademi Yay., 23. Baskı, Ankara, 2012, s. 165, 166.

Mekteb-i Tıbbiyenin açılışında okulda eğitim dilinin Fransızca olacağını söylemiş²⁰ ve oğlu Abdülmecid'in de bu yönde modern bir eğitim almasını sağlamıştır.²¹ Ayrıca yine bu dönemde bir Osmanlı Devleti'nin yabancı dil ile ilgili fikir ve görüşlerini yansıtmaya bakıldığında, Avrupa'ya giden ilk padişah olan Sultan Abdülaziz'in oğlu İzzettin Efendiye yaptığı konuşmada sarayın yabancı dil öğrenimine verdiği önemi açıkça göstermektedir. Bu konuşmada Abdülaziz şöyle demiştir;

“Bak Yusuf! Gezide gördün, Frenkçe'yi bilmemek, yarı dilsiz olmak demek. Bir yabancı dil, bir insan demekmiş. Bir değil, iki, üç öğren. Sadece Arapça, Farsça yetmez. Hatta bunlardan birini eksik öğren ama şu Fransızca'yı iyi öğren.”²²

Yine Sultan Abdülaziz döneminde amaçlarından bir tanesi de kaliteli bir yabancı dil eğitimi vermek olan “Galatasaray Sultanisi” 1868 yılında açılmıştır. Böyle bir eğitim kurumunun kurulması o dönemde devlet eli ile açılan diğer kurumların yabancı dil öğretimi bakımından istenilen seviyeye ulaşamadığını göstermektedir. Bu okuldaki mezun olanların mükemmel derecede Fransızca bilmesi ve bazı hocalarının Fransız olması ise bu okuldaki yabancı dil öğretiminin o dönem içerisinde son derece başarılı uygulandığı noktasında önemli bir örnek teşkil etmektedir. Buna ek olarak ortaöğretim düzeyinde yabancı dil öğretimi yapılmış olması da yabancı dil bakımından bir dönüm noktası olmuştur.²³

Galatasaray Sultanisi'nin yayılan ününün yanı sıra yabancı dil öğretim konusunda önemli ve yenilikçi adımlar atılmaya devam edilmiştir. Bunlardan bir tanesi Fransa'da “Paris Mekteb-i Osmanisi” adıyla açılan kurumdur.²⁴ Bu okuldaki birçok dersin yabancı hocalar tarafından okutulmuş olması da önemlidir. Ayrıca böyle bir eğitim tarzı Yabancı dil öğretiminde uygulanan *Content Based Instruction* veya *French Immersion Program*²⁵ olarak da bilinen dil öğretim yönteminin bilinçli bir şekilde olmasa da bu okulda uygulandığını göstermektedir.

18. yüzyıl sonları ve 19. yüzyılın başlarından itibaren açılan okulların müfredatlarındaki yabancı dil derslerinin ve tercüme odasında yapılmaya çalışılan yabancı dil öğretiminin yetersiz olduğu görülmüştür. Bunun yanında yabancı dil bilen devlet personeli ihtiyacını da karşılamıyor olması nedeniyle sadece yabancı dil öğretimi yapılacak bir okul açılması gündeme gelmiştir. Netice olarak Maarif-i Umumiye Nazırı Kemal Efendi'nin çabaları ile

20 II. Mahmut *Mekteb-i Tıbbiye*'nin açılışında eğitim dilinin Fransızca olmasının maksadını yabancı dil öğrenme veya öğretme isteği olarak belirtmemiş, bunun aksine o dönem için bir gereklilik olarak bir Batı dilinin okutulacağını söylemiştir. Türkçe olarak basılmış kaynak ve bilim adamının azlığından dolayı olduğunu da ayrıca ifade etmiştir. Sultan II. Mahmut'un Mekteb-i Tıbbiye'nin açılışında yaptığı konuşma için Bkz. Mehmet Cemil Uğurlu, “14 Mart Tıp Bayramı'nın Düşündürdükleri”, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, C. 50, S. 1, 1997, s. 2.

21 Cevdet Kırpık, *Osmanlı'da Şehzade Eğitimi*, Ötüken Yay., İstanbul, 2006, s. 75.; Cevdet Küçük “Abdülmecid” *TDVİA*, 1988, s. 260-261.

22 Kırpık, a.g.e., s. 97-99.

23 İhsan Sungu, “Galatasaray Lisesinin Kuruluşu”, *Belleten*, Cilt 8, Sayı 28, Ekim, 1943, s. 323.; Emel Engin, *Galatasaray Lisesi (1923 - 1950 Dönemi)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s. 9-10.

24 Mehtap Ay, *Paris Mekteb-i Osmanisi'nin Kuruluş, Amaç ve İşlevi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. 38.

25 Content Based Instruction veya French Immersion Program (İçerik Temelli Yabancı Dil Öğretim Yöntemi) okuldaki temel derslerin hedef yabancı dili kullanarak öğretilmeye çalışıldığı bir yabancı dil öğretme metodudur. Öğrencilerin böylelikle hem yabancı dil eğitimi almaları hem de müfredatı takip etmeleri amaçlanmaktadır. Bkz. María Dueñas, “The Whats, Whys, Hows and Whos of Content-Based Instruction in Second/Foreign Language Education”, *International Journal of English Studies*, C. 4, S. 1, Haziran, 2004, s. 74.

1866 yılında "Lisan Mektebi" adıyla bir dil okulu açılmıştır.²⁶ Bu dil okulunda önceleri 20 olan öğrenci sayısı daha sonraki yıllarda artırılmış ve okula devam eden öğrencilere istedikleri herhangi bir birimde memur olma şansı verilmiştir.²⁷

Lisan Mektebi'nde okutulan derslere bakıldığında²⁸ eğitimin tamamının çeviri ve dil bilgisi öğretimi üzerine olduğu görülmektedir. Yabancı dil dersleri arasında yabancı dil öğretiminde dört temel becerilerden biri olan konuşma gibi bir çalışma yapılmamıştır. Böyle bir uygulama ile okulda yabancı dil öğretimi neredeyse tamamıyla kâğıt üzerinde ve devletlerarası ilişkilerde güvenilir ve doğru çeviri yapmak üzere olmuştur. Lisan Mektebi bu süreç içerisinde birkaç defa kapatılıp açılmıştır. Bu kapatılıp açılmalarında zamanla bu kurumun da gereksinimleri karşılamadığı düşünülmüş, fakat yabancı dil bilen kişilere olan ihtiyaçtan dolayı yeniden kurulmuştur. Lisan Mektebinde Arapça ve Fransızcanın yanı sıra zamanla Ermenice, Rumca, İngilizce, Almanca, Bulgarca vb. diller de öğretilmiştir. Lisan Mektebi'nin mükerrem kapatılıp açılmalarından sonra en son olarak Hariciye Nazırı Mehmet Sait Paşa ve Sadrazam Cevat Paşa'nın istekleri üzerine ihtiyacı karşılayamadığı gerekçeleri ile 1892 yılında kapatılmıştır.²⁹

Tanzimat sonrası dönemde Osmanlı eğitimine genel olarak bakıldığında, Tanzimat Fermanı'nın maddeleri arasında eğitim ile ilgili özel bir maddeye rastlanılmamaktadır. Fakat o dönemin aydınları ve devlet adamları girilen bu yenilik hareketlerinin toplum için daha kalıcı ve etkili olabilmesinin yolunun eğitimden geçtiğini bilmekteydiler. Bu dönemde 1856 yılında yayınlanan Islahat Fermanı'nda eğitim ile ilgili belirli hükümler bulunmaktaydı. Özellikle Sultan Abdülmecid'in sadrazam ve vekillere hitaben okuttuğu fermana, eğitimin özellikle halkın gelişimi ve refahı için olması gerektiğinden bahsetmiş olması da ayrıca Tanzimat dönemi içerisinde Osmanlı'nın eğitim anlayışındaki değişikliğin görülmesi açısından son derece önemlidir.³⁰

Yabancı dil öğretimi bakımından Osmanlı eğitim sisteminde önemli bir yer teşkil eden azınlık ve yabancı okulları ise bu dönemde yabancı dil öğretimi ile ilgili çalışmalarından çok işgalci devletlerin propagandasını yapmış ve Türk gençlerini adeta kendi toplumlarına karşı yabancılaştırma politikası takip etmişlerdir.³¹ Yabancı okulların olası zararlı faaliyetleri özellikle II. Abdülhamit döneminde denetim altına alınmaya çalışılsa da bu okulların 19. yüzyılın sonlarına doğru devlet yöneticileri ile diplomatik ve özel ilişkiler kurarak nüfuz alanlarını genişletmiş ve sayılarını artırmışlardır.³² Yabancı okulların denetlenmesi ile ilgili atılan en önemli adımlardan bir tanesi de 1915 yılında yayınlanan Mekâtib-i Hususiye talimatnamesidir. Bu talimatname ile yabancıların okul açmaları hususunda belirli kural

26 Lisan Mektebi'nde Fransızca dilbilgisi ve çeviri; konuşma ve yazma başta olmak üzere tarih, coğrafya, edebiyat, kamu yönetimi, uluslararası anlaşmalar, devletler hukuku, ekonomi gibi geniş bir müfredatı kapsayan dersler okutulmuştur. Okulun, 1892 sonunda yapılan sınavlarında Maarif Nezareti tarafından görevlendirilen Sırrı Bey, özellikle son sınıf öğrencilerinin çok iyi Fransızca öğrenmiş olduklarını belirtmiş ve bu öğrenciler içinde Fatih Polis Komiseri olan Osman Efendi'nin adını vermiştir. Yine aynı belgede Sırrı Bey okulun ders programına Arapça ve Farsçanın eklenmesinden duyulan memnuniyeti de dile getirerek okula yakın bir zamanda Almanca, Rusça ve İngilizce sınıflarının da açılacağını belirtmiştir. Bu bilgi için Bkz. Selim Hilmi Özkan, "Osmanlı Devleti'nde Yabancı Dil Eğitimi", *Turkish Studies*, C. 5, S. 3, 2010.

27 Selim Hilmi Özkan, "Osmanlı Devleti'nde Yabancı Dil Eğitimi", *Turkish Studies*, C. 5, S. 3, 2010, s. 1794.

28 Lisan mektebinde okutulan dersler için Bkz. Selim Hilmi Özkan, a.g.m., s. 1796. ; *Sâlnâme-i Nezaret-i Hariciye 1301*, Yayına Hazırlayan, Ahmet Nezih Galitekin, İşaret Yay., İstanbul, 2003, s. 460.

29 Özkan, a.g.m., s. 1795-1797.

30 Akyüz, a.g.e., s. 159.

31 Hidayet Vahapoğlu, *Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları*, M.E.B. Yay., İstanbul, 2005, s. 97.

32 H. Edip Adıvar, *Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri*, Can Yay. [Elektronik Sürüm], İstanbul, 2014, s. 217. Halide Edip eserinde özellikle II. Abdülhamit'in yabancı okullara karşı baskıcı olduğunu ve bu okulların işleyişi ile ilgili olumsuz düşüncelere sahip olduğunu özellikle vurgulamaktadır.

ve düzenlemeler getirilmiş ve Talimatname Cumhuriyet Dönemi'nde de uzun süre yürürlükte kalmıştır.³³

Maalesef yabancı dil öğretimi açısından önemli ve değerli gelişmelere neden olması beklenen yabancı okullar böyle bir beklenti yerine daha çok yabancı devletler için bir yardım ve kültür inşası vazifesi görmüştür.³⁴ Böyle bir olaya örnek olarak Merzifon'daki Amerikan Kolejindeki bir Türk öğretmenin Kolejini, Pontus örgütlerine yardımda bulunduğu ile ilgili şikâyeti üzerine kolej öğretmeni Zeki Bey, Rumlar tarafından şehit edilmiş ve bu olay üzerine kolej kapatılmıştır.³⁵ 1921 yılında Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey, Mecliste yaptığı bir konuşmada, bu okulların kapatılmasının fayda getirmeyeceğini, bunun yerine kendi eğitim kurumlarının niteliklerinin artırılması gerekliliğinden bahsetmiştir.³⁶ Yabancı okulların kontrol altına alınması ile ilgili uğraşlar yabancı okulların Türk eğitim, sosyal, kültürel ve dini hayatına verecekleri zararlar yerine oluşturulacak rekabetçi ortam ile eğitim sistemine katkı sağlanmaları amaçlanmıştır. Yeni Türk Devleti'nin kuruluş sürecinde yaşanan bütün bu zorluklara rağmen eğitim ve öğretim alanındaki çalışmalar elden geldiği ölçüde yapılmaya çalışılmıştır. *Örneğin 1921 yılı Temmuz ayında* bir eğitim kongresi Ankara'da toplanmıştır. Bu kongrede özellikle eğitimde millileşme unsurundan bahsedilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın da kongrede yaptığı konuşmada; Doğu ve Batının etkisinden uzak milli bir eğitime önem verilmesi gerekliliği ile ilgili ifadesi kongredeki düşünce yapısını açıkça yansıtmaktadır.³⁷ Ayrıca 1 Mart 1922 tarihinde Mustafa Kemal Paşa Mecliste yaptığı konuşmada takip edilecek eğitim sisteminin fikri temelleri üzerinde önemle durmuştur.³⁸

Yabancı okul ve eğitim kurumları ile ilgili sorunların büyük oranda çözümü Lozan Antlaşması ile olmuştur.³⁹ Yabancı okul ve kurumlara tanınan bir takım imtiyazlar kaldırılmış ve bu okul ve kurumların Türk okulları ile ilgili çıkarılmış olan yasa ve yönetmeliklere tabi olmak kaydıyla mevcudiyetlerini sürdürebileceği ifade edilmiştir.⁴⁰

Yabancı okulların olası zararlı faaliyetlerine karşı düzenleme çalışmaları Cumhuriyet'in ilk yıllarında da yapılmaya çalışılmıştır. 1924, 1925 ve 1926 yıllarında bu konu ile ilgili tamimler yayınlanmıştır. Tamimlerin içeriği özellikle yabancı okulların eğitimlerinde benimsediği dini yaklaşımlar üzerinedir. Eğitimde bu tarz bir dini yaklaşımın uygun olmadığı, özellikle farklı mezheplerden öğrencilere dini propaganda veya dini çalışmaların

33 Ayten Sezer Arıç, *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)*, TTK Yay., 2. Baskı, Ankara, 2014, s. 16.

34 Necmettin Tozlu, *Kültür ve Tarihimizde Yabancı Okullar*, Kozan Ofset, Ankara, 1991, s. 295.

35 Akyüz, a.g.e., s. 322. Ayrıca Bkz. Kemal Atatürk, *Nutuk*, C. II, 1920-1927, 10. Basım, İstanbul, 1970, s. 626.

36 Akyüz, a.g.e., s. 322.; Sezen Kılıç, "Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 21, S. 61, Mart, 2005, s. 272.

37 Zeki Sarıhan, *1921 Maarif Kongresi*, Tarihçi Kitabevi, İstanbul, 2019, s. 11.; Akyüz, a.g.e., s. 317.

38 Arıç, a.g.e., 17-28. Mustafa Kemal Paşa bu konuşmasında eğitimi ilerlemenin manevi bir boyutu olarak ele almış ve bu manevi kuvvetin ise bilim ve iman ile yüceleşeceğinden bahsetmiştir. Önceki hükümetlerin eğitimi genelleştirme çalışmalarının başarısızlığından bahsetmiş ve sadece doğu veya batıyı taklit etmekten ileri gidemediğini ifade etmiştir. Halkın cehaletini alacak temel bilimler ile herkesin öncelikle okuryazar olmasını sağlayıp cehaleti tamamen ortadan kaldırmayı ise özette eğitim programının esas amacı olduğunu ifade etmiştir. Bu konuşma için Bkz. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, TBMM 3. Açılış Yılı Konuşmaları, 1 Mart 1922, D. 1, C. 18, s. 2.

39 Yabancı okullar sorunu Lozan Barış Antlaşmasından sonra da sürmüştür. Yeni kurulan Türk Devleti Lozan'da yabancı okulların varlığını kabul etmiş fakat içerik, müfredat vb. konularda çıkarılacak kanunlara tabi olması istenmişti. Yabancı okullar ise Osmanlı Döneminde olduğu gibi bir takım özerkliklerini sürdürmek istemişlerdir. Bu bilgi için Bkz. Engin Deniz Tanır, "Lozan Barış Antlaşması Sonrasında Türk Basınında Fransız Okulları Sorunu (1923-1924)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 56, Ankara, 2015.

40 *Düster*, 3. Tertip, C. 5, Necmi İstiklal Matbaası, İstanbul, 1931, s. 38.

yapılmaması gerektiği önemle belirtilmiştir.⁴¹ Cumhuriyet'in ilanı sonrasında TBMM'nin eğitimde milli bir politika takip edilmesi ve hiçbir yabancı ülke, din veya mezhebin propagandasının yapılmaması yönündeki tutumu ve eğitim öğretimde seküler bir tarzın belirlenmesi yönündeki çalışmaları neticesinde 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile farklı kurum ve vakıflara bağlı tüm eğitim kurumlarını tek çatı altında toplamış, dolayısıyla yabancı okullar sorunu içinde bir çözüm olmuştur.⁴²

2. Robert Kolej'in Tarihi ve Eğitim Anlayışı

Robert Kolej 1863 yılında ABCFM⁴³ (American Board of Commissioners For Foreign Missions) tarafından İstanbul'a gönderilen Cyrus Hamlin ve hayırsever bir işadamı olan Christopher Rhinelander Robert tarafından 1863 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Kolej'in kuruluşunda ve takip edeceği eğitim öğretim prensipleri hususunda son derece önemli yere sahip iki kişiden birisi 1839 yılında ABCFM heyeti tarafından İstanbul'a misyoner olarak gönderilmiş Cyrus Hamlin ve diğeri hayırsever bir iş adamı olan Christopher Rhinelander Robert'tir. Hamlin 1840 yılında İstanbul, Bebek semtinde ve daha önce Pera semtinde faaliyet gösteren "Bebek Seminary" adı ile bilinen bir teoloji okulunu tekrar öğretime açmıştır.⁴⁴ Robert Kolej'in bir bakıma temeli denilebilecek bu okul Ermeni Patrikliği'nin sakıncalı gördüğü bir takım tutum ve davranışlar nedeni ile baskı görmüş ve okul bir yıllığına eğitim faaliyetlerine ara vermiştir.⁴⁵ Ermeni Patrikliğinin şikâyetçi olduğu konular özellikle perhiz (Lent) günlerinde yenilmemesi gereken yiyecekleri yemek, haç işareti yapmamak, Meryem ve azizlere saygı göstermemek, Voltaire'in çalışmalarını okulda öğretmek gibi tutum ve davranışlar olmuştur.⁴⁶ Bir yıllık bir aradan sonra tekrar eğitim faaliyetlerine başlayan okul programı ile ilgili Hamlin; günlük İncil çalışmaları yapılacağını ifade etmiştir. Buna ek olarak okulda İngilizce'nin ön planda olacağı ve fizik, kimya, ahlak felsefesi, doğa bilimleri, tarih, coğrafya gibi derslerin de ciddiyetle okutulacağını ifade etmiştir.⁴⁷ Ayrıca okulda öğrencilerin "Self Help" olarak bilinen kendi yaptıkları ürün ve malzemeleri satıp geçimlerini temin ettikleri bir sistem Hamlin tarafından hayata geçirilmiştir. Hamlin'in eğitim hususundaki düşüncesi ve uygulamaya çalıştığı usule, öğrencileri dünyaya daha çok yönelteceği düşüncesi ile ABCFM ve diğer misyonerler karşı çıkmış ve desteklememiştir.⁴⁸

41 Hâkimiyet-i Milliye, "Ecnebi Mektepler için Mühim Bir Tamim", 5 Şubat 1924, s. 3.; Hâkimiyet-i Milliye, "Ecnebi Mektepler", 9 Şubat 1926, s. 2.

42 Nuri Kodamanoğlu, *Türkiye'de Eğitim (1923-1960)*, 2. Basım, Ankara, 1964, s. 37.; Kılıç, a.g.m., s. 274.; Arıç, a.g.e., s. 31-32.

43 American Board of Commissioners for Foreign Missions 1810 yılında Boston'da kurulmuş olan Amerika merkezli bir misyoner teşkilatı. Detaylı bilgi için Bkz. E. William Strong, *The Story of the American Board: An Account of the First Hundred Years of the American Board of Commissioners for Foreign Affairs*, The Pilgrim Press, Boston, 1910. ; H. Matteosian, *Missions of the A.B.C.F.M. in Turkey*, İstanbul, 1904.

44 John Freely, *A Bridge of Culture: Robert College-Boğaziçi University, How an American College Became A Turkish University*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 4. Basım, İstanbul, 2013, s. 23.

45 Ermeni Patrikliği'nin ABCFM ye ve Protestan misyonerlere olan baskısı ile ilgili *Young Men Christian Association* adlı kuruluş tarafından hazırlanan ve 1882 yılında basılmış olan bir kitapçıkta o dönem içerisinde Ermeni Patrikliği'nin ABCFM ye bağlı çalışan misyonerler ve açtıkları okullara olan baskısından detaylıca söz edilmiştir. Bu kitapçıkta ilgili dönemde İstanbul'da bulunan misyonerler ile Amerika'daki heyet arasında olan yazışmalar ve görüş alış veriş bulunmaktadı. Daha detaylı bilgi için Bkz. *Controversy Between The Missionaries of The American Board and The Evangelical Armenian Churches In Turkey*, Issued By Armenian YMCA, New York, 1882.

46 F. Andrew Stone, *Academies for Anatolia: A Study of the Rationale, Program and Impact of the Educational Institutions Sponsored by the American Board in Turkey 1830-2005*, New and Expanded Edition, Caddo Gap Press, California, 2006, s. 63.

47 Cyrus Hamlin, *My Life and Times*, The Pilgrim Press, Boston, 1893, s. 249.

48 Stone, a.g.e., s. 64, 65.

Hamlin okulda tamamen teoloji odaklı bir eğitimin değil, aksine beşeri bilimlerin de öğretildiği ve kısmen seküler tarzda bir tedrisatin yapılmasını istemiştir. Hamlin'i böyle düşünmeye iten amillerin başında Fransızların Osmanlı Devleti'nde açmış oldukları⁴⁹ daha seküler tarzda olması ve bu okullar aracılığı ile oluşturmaya çalıştıkları Fransız kültüründe başarılı olmaları gelmektedir.⁵⁰ Fakat Hamlin'in bu düşüncelerinin aksine ABCFM heyeti okulun liberal bir eğitim tarzını değil, tamamen teolojik bir eğitimin tarzını benimsemesi gerektiğini düşünmüştür. Bu düşüncelere ek olarak ABCFM heyeti Ermeni Patrikliği ve Cizvitlerin düşmanlığını kazanmamak adına okulu Anadolu'ya taşımış ve okul *eğitim faaliyetlerine orada devam etmiştir*.⁵¹ Yaşanılan bu olaylar ve fikir ayrılıkları Hamlin'in ABCFM'den ayrılmasına ve bu misyoner örgütten bağımsız olarak hareket etmesine sebebiyet vermiştir.

Hamlin'in ABCFM ile yollarını ayırdığı bu süreç içerisinde yolları Kırım Savaşı esnasında Osmanlı'da bulunan Christopher Rhinelande Robert ile kesmiştir. Mr. Robert Hamlin ile Osmanlı eğitim sistemi sorunları hakkında görüş alışverişinde bulunmuşlar ve bu görüşme neticesinde Mr. Robert Osmanlı eğitim sistemi hakkında bir miktar fikir sahibi olmuştur.⁵²

Kolej kurucularından Mr. Robert'e İstanbul'da seküler bir eğitim tarzını benimsemiş bir okul açma fikri ilk olarak bir misyoner olan H.G.O. Dwight'ın oğulları H. Dwight ve William B. Dwight tarafından iletilmişti. Dwight kardeşlerin Osmanlı'da tamamıyla seküler tarzda bir eğitim-öğretim sistemini benimseyecek bir okul kurmaktaki amaçları esas olarak Osmanlı'da ki Hristiyan unsurlara olan ön yargıyı kırabilmek ve böylelikle daha rahat hareket edebilmek amacı ile olmuştur.⁵³ Kolej idarecilerinden ve Hamlin'in damadı olan George Washburn de kendi hatıralarında Hamlin'in Osmanlı Devleti'nde yaşayan Müslümanların çocuklarını Hristiyanlaştıracığından korkulduğundan veya toplumsal baskılar yüzünden ailelerin çocuklarını okula göndermekten çekindiklerini ifade ettiğinden bahsetmiştir. Ayrıca Hristiyan olan Osmanlı halkının ise çocuklarının Protestan mezhebine yakınlaştırılması düşüncesi ile okula gönderme konusunda isteksiz olduklarından bahsetmiştir.⁵⁴

Christopher Rhinelande Robert İstanbul'da iken tanıştığı Hamlin'e seküler tarzda eğitim yapacak bir okul kurma fikrinden bahsetmiş, fakat Hamlin bu fikre karşı çıkmıştır.⁵⁵ Buna karşın Hamlin, öğrencilerin ahlaki gelişimlerinde dinin önemli bir yer teşkil ettiğini

49 Osmanlı Devleti'nde açılan Fransız okullarına; *Saint Benoit Fransız Okulu, Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi, Saint Joseph Fransız Koleji* ve bunlara ek olarak Osmanlı Fransız işbirliği ile açılan *Galatasaray Lisesi (Mekteb-i Sultani)* örnek olarak verilebilir. Daha detaylı bilgi için Bkz. Ebru Esenkale, *Yabancı Ülkeler Tarafından Osmanlı Coğrafyasında Açılan Yabancı Okullar*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2007.; İlnur Polat Haydaroglu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar*, Ankara 1993.; Necdet Sevinç, *Ajan okulları*, Dede Korkut Yay., İstanbul, 1975.; Necmettin Tozlu, *Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları*, İstanbul 1992.; Adnan Şişman, *XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti'nde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006 .

50 Aşşe Aksu, *Robert Koleji'nin İzinde Türkiye'de Amerikan Misyonerliğinin Eğitim Stratejisi*, Dergâh Yay., İstanbul, 2007, s. 16-17.

51 Stone, a.g.e., s. 67-68.

52 Freely, a.g.e., s. 42.; John Cecil Guckert, "The Adaptation of Robert College to Its Turkish Environment, 1900-1927", *The Ohio State University*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1968, s. 23.

53 Keith M. Greenwood, *Robert College: The American Founders*, Boğaziçi University Press, İstanbul, 2003, s. 3.

54 George Washburn, *Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1909, s. 4-5.

55 *Robert'ten Hamlin'e Mektup*, Columbia University, Rare Books and Manuscript Library, Robert College Records, Kutu 1, Dosya 6, Belge No 1. (İlgili belgeler Boğaziçi Üniversitesi Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi aracılığıyla temin edilmiştir.)

dolayısıyla belirli bir oranda dahi olsa da dini eğitimin olması gerektiğini ifade etmiştir.⁵⁶ Hamlin ve Robert bu düşünceleri bir müddet tartıştıktan sonra her ikisi de mutabık kalarak kurulacak okulun hem öğrencileri aktif yaşama hazırlayacak donanımlı bireyler olmalarını sağlayacak, hem de öğrencileri ahlaki yönden geliştirecek bir eğitim kurumu olması konusunda karar kılmışlardır.⁵⁷ Karşılıklı varılan bu karar Mr. Robert'in Dwight Kardeşler ile Hamlin'in ise ABCFM ile yollarının ayrıldığı nokta olmuştur. Belirli bir hedef doğrultusunda kolej kurma girişimleri gerekli maddi destek arayışı ile başlamıştır. Hamlin Kolej için uygun bir arazi arayışı içerisinde iken Rumeli Hisarını gören bir alanda Ahmet Vefik Paşa'ya ait olan bir arsanın uygun olacağı yönünde karar kılmıştır.⁵⁸

Kolej için gerekli maddi desteğin sağlanması amacıyla Amerika'ya giden Hamlin, 1861 yılında İstanbul'a döndüğünde Koleji açma girişimlerinde bulunmuştur. Fakat o dönem Maarif Nâzırı olan Abdurrahman Sami Paşa'nın *Müslüman toplumun okullaşma oranının Hristiyanların okullaşma oranından az olduğu gerekçesi* ve bu düşünceye karşı olması nedeniyle okul açma girişimlerinde önemli bir yol kat edilememiştir. Fakat Sami Paşa'dan sonra Maarif Nâzırı olan Ahmed Kemal Paşa, Kolejin, Nezaretin ilan edeceği kurallara uyacağına dair bir beyanname yayınlanması ve kolej eğitim ve öğretimi ile ilgili bütün programların sunulması halinde okulun *açılışına izin verileceğini bildirmiştir*.⁵⁹ Bu gelişme üzerine Hamlin 1861 yılı Aralık ayında Hariciye Nezaretine Kolejin öğretim elemanları, öğrenci yaşları ve ücretlerini de içeren kolejin tedrisatına mahsus programını sunmuştur. Cyrus Hamlin'in sunduğu okulun tedrisatına mahsus programda; kolejin Amerikan kolejlerinin eğitim tarzını benimseyeceği ve kolejin eğitim dilinin İngilizce olacağını, İngilizce bilgisi olmayanlar için ise kolej öncesinde öğrencilerin yoğun bir İngilizce eğitimi alacakları idadi düzeyinde bir hazırlık bölümü olacağını bildirmiştir. Kolej öğretmeni olarak Amerika, New Haven'da bulunan Yale Üniversitesi hocalarından Mösyö Perkins ve Amerika'da Cambridge Üniversitesi hocalarından Mösyö Henry Schoffler'in ders vereceğini ve gerekirse başka öğretim elemanı atanacağını da ifade etmiştir. Cyrus Hamlin, Kolejin tedrisata mahsus programında ayrıca *öğrenci yaşlarının en az on beş olması gerektiği* ve yiyecek masrafları Koleje ait olan öğrenciler için yıllık elli sterlin, yiyecek masraflarını kendisi karşılayacak öğrenciler için senelik on beş sterlin olacağı belirtilmiştir.⁶⁰

Hamlin'in sunduğu rapor 1862 yılında kabul edilmiş ve Hamlin'e Rumeli Hisarı civarında açmak istediği okul için izin verilmiştir.⁶¹ Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde bulunan ve dönemin Maarif Nâzırı Kemal Paşa'nın imzası olan belgede; Hamlin'in açmak istediği kolejin Maarif Nezareti gözetimi ve denetiminde olarak Osmanlı'daki benzer diğer okullar ile ilgili yapılan kanun ve düzenlemelere tabi olmak şartıyla izin verilmiştir.⁶² Kolejin açılmasına dair izin alındıktan sonra kolej binalarının yapılmasının istenildiği yerde yapılacak inşaat için ruhsat almakta zorlanılmıştır.⁶³ Hamlin kolejin inşasına dair ruhsatın alınması sırasındaki zorluklardan ve bürokratik işlemlerin uzamasından dolayı vakit kaybetmemek adına Bebek semtinde ABCFM nin boşalttığı binayı tadil ederek 4

56 Hamlin'den Robert'e Mektup, CU-RBML, Robert College Records, Kutu 1, Dosya 8-9, Belge No 2.

57 Stone, a.g.e., s. 68-69.

58 Cyrus Hamlin, *Robert Kolej Uğrunda Bir Ömür*, (Çev. Ayşe Aksu), Dergâh Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2017, s. 413-414.

59 Hamlin, a.g.e., s. 265-276.

60 BOA, HR. TO, Dosya 438, Gömlek 49, Dosya 1.

61 BOA, HR. TO, Dosya 438, Gömlek 49, Dosya 2. Ayrıca Bkz. Keith M. Greenwood, *Robert College: The American Founders*, Boğaziçi University Press, İstanbul, 2003, s. 17.

62 BOA, İ. MMS., Dosya 36, Gömlek 1488, Dosya 7.

63 Greenwood, a.g.e., s. 18,24.

öğrenci ile 16 Eylül 1863'te, bu binada eğitime başlamıştır.⁶⁴ Kolejin isminin ne olacağı kolej kurulduktan sonra belirlenmiştir. Bu husus ile ilgili birçok öneri olmasına rağmen üzerinde mutabık kalınan bir isim olamamıştır. Uzun düşünceler neticesinde herhangi bir fikir birliğine varılamamış iken Hamlin koleje Mr. Robert'in isminin verilmesinin uygun olacağını ifade etmiş fakat Mr. Robert bu fikre karşı çıkmıştır. Buna rağmen kolej heyeti bu ismin isabetli olacağı konusunda karara varmış ve böylelikle koleje Mr. Robert'in isminin verilmesi uygun görülmüştür. Kolej idarecilerinden George Washburn ise birçok doğu dilinin bu ismin söylenişine yatkın olduğunu ve bu ismin herhangi bir tarafa çekilemeyeceğini ifade ederek kolej için seçilen ismin son derece isabetli olduğunu ifade etmiştir.⁶⁵

Bu sırada kolej binasının Rumelihisarı'nda inşası için gerekli izin bir türlü alınamamış ve ruhsat alma süreci beklenenden uzun sürmüştür. Sürecin kısa olması beklenirken gerekli inşaat izni kolejin açılışının üzerinden tam yedi yıl sonra alınabilmiştir. Bu sorunun üstesinden gelmek için Hamlin, Osmanlı'da; Mr. Robert ise Amerika'da uğraş vermişlerdir. Şahsi ilişkilerinin yansira bürokratik olarak da birçok uğraş vermişlerdir. Bu süreçte Amerika'da Osmanlı elçisi olarak bulunan Edward Balacque Bey'e ve Osmanlı'ya yapılan muazzam baskılar neticesinde 1868 senesi Eylül ayında Sultan Abdülaziz'in Rumelihisarı'nda bahsi geçen araziye kolejin inşa edilebileceği ve Birleşik Devletler koruması altında faaliyet gösterebileceği ile ilgili iradesi yayınlanmıştır.⁶⁶

Kolejin inşası için izin verilen irade 1868 yılı Aralık ayında Amerika'ya ulaşmıştır.⁶⁷ Hamlin bu irade ile Kolejin artık Amerikan bayrağı koruması altında olacağını söylemiş ve ayrıca Osmanlı Devleti'nin boğazı böyle bir duruma karşı uzun bir dönem boyunca korumuş olduğunu fakat artık bu durumun değiştiğini ve böyle bir imtiyazın ilk defa Amerika'ya verildiğini ifade etmiştir.⁶⁸

Kolej açılışından itibaren Bebek semtinde eğitime devam etmiştir. İnşaat izninin alınmasını müteakiben Kolejin yeni yerine taşınması için gerekli çalışmalar yapılmaya başlanmış ve 1869 yılında bir temel atma töreni yapılmıştır. Temel atma töreninde bir takım belgeler bina temeline yerleştirilmiş ve Amerikan, İngiliz, Fransız ve İtalyan paraları temele atılmıştır. Ayrıca Yunan bir konuşmacı temel atma töreninde kolej binasının hisardaki kulelerden daha yüksek bir yere inşa edildiğini, binanın gücünün ruhani olduğunu ve Osmanlı'nın yok oluşunu göreceğini söylemesi Kolejin Türk eğitim tarihinde önemli bir yere sahip olmasının yanı sıra kuruluşu esnasında zararlı bir zihniyetin de bulunduğunu göstermektedir.⁶⁹

1863 yılında eğitim faaliyetlerine başlayan kolej 1871 yılından itibaren yeni binasında eğitime devam etmiştir. Bu süreçte kolej eğitim politikası tamamıyla Hamlin tarafından şekillendirilmiştir. Hamlin, hazırlık ve Kolej bölümü olmak üzere okulu iki bölüme ayırmıştır. Hazırlık bölümünün kurulmasındaki amaç kolejin eğitim dili İngilizce olacağı için öğrencilerin hem İngilizcedeki becerilerinin gelişmesi hem de kolej bölümüne zihinsel

64 BOA, İ.MMS, Dosa 36, Gömlek 1488, Belge 7.; George Washburn, *Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 3. Basım, 2012, s. 13., RCA, Statements In Regard To Robert College Constantinople, İstanbul, 1872, s. 21.

65 Cyrus Hamlin, a.g.e., s. 268.; George Washburn, a.g.e., s. 14.

66 BOA, ŞD, Dosa 2792, Gömlek 15, Belge 12.

67 Orlin Sabev, *Sipirutus Roberti: Shaping New Minds and Robert College in Late Ottoman Society (1863-1923)*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 74.

68 Keith M. Greenwood, a.g.e., s. 40., Ayrıca Bkz. Cyrus Hamlin, *My Life and Times*, The Pilgrim Press, Boston, 1893, s. 440.

69 Hamlin, a.g.e., s. 272.

ve davranışsal olarak hazırlamak adına olmuştur. Kolejde eğitim İngilizce olacaktı fakat Osmanlı'da yaygın kullanılan dillerden bir tanesini de öğretecekti. Hamlin, eğitim dilinin İngilizce olmasının nedenlerinden bir tanesinin de farklı milletlerden öğrencileri bir araya getirip aralarında bir birlik oluşturacağı düşüncesi ile yapıldığını ve dolayısıyla daha iyi bir eğitim alacakları düşüncesi ile yapıldığını ifade etmiştir.⁷⁰ Buna ek olarak Hamlin, fiziksel olarak sağlıklı bireylerin daha iyi eğitim alacakları düşüncesi ile ders programına beden eğitimi dersini de eklemiştir.⁷¹

Kolejin açıldığı yıllarda Osmanlı Devleti'nde en yoğun etki Fransızlar tarafından yapılmaktadır.⁷² Batılı diğer ülkelerin Fransa kadar etkili olmadığı bu dönemde Fransızlar Osmanlı'ya Fransız modelini temel alarak eğitim yapacak bir kurum kurulmasını önermişlerdir. Yapılan baskılar sonucunda 1 Eylül 1868'de Galatasaray Lisesi *açılmıştır*. *Kolej idarecilerinden Washburn Galatasaray Lisesinin kuruluş amacının temelde Robert Koleji'ne karşılık olduğunu ve hatta çevresindeki birçok kişinin bu olayın Kolejin sonunu getireceğini söylediklerini ifade etmiştir.*⁷³ Galatasaray Lisesinin kuruluş gerekçelerinin içerisinde böyle bir sebebin bulunmuş olması Robert Kolejinin oluşturduğu rekabetçi ortamın Türk eğitim sistemine sağladığı katkıyı açıkça göstermektedir.

Kolejin yeni binasına taşınmasının hemen öncesinde daha önce ABCFM tarafından misyoner olarak İstanbul'a gönderilen George Washburn, Kolejde dersler vermiş ve Koleji eğitimi ile ilgili Mr. Robert ile yazışmalarda bulunmuştur. Bu yazışmalarında Hamlin'in kolejdeki uygulamaları ile duyduğu sıkıntılardan bahseden Washburn, 1871 yılı Haziran ayında Amerika'ya giderek Mr. Robert ile görüşmüş ve bu görüşmenin neticesinde Profesör unvanı olarak Kolejin yöneticisi olması planlanmıştır. Yaşanan bu hadise Hamlin döneminin bittiği ve Washburn döneminin başlayacağı anlamına gelmekteydi.⁷⁴ Yaşanan bu hadiseler neticesinde 1877 yılında kolejin mütevelli heyetine yönetimden ayrılıp yalnızca kolejin mali işleri ile ilgilenmek istediğini bildiren bir mektup yazan Hamlin'in isteği derhal kabul edilmiş ve Hamlin, Koleji Genel Müdürlüğünden ayrılmıştır.⁷⁵ Mr. Robert'in çıktığı Avrupa seyahatinde hayatını kaybetmesinin ardından 6 Haziran 1878'de George Washburn Kolejin Genel Müdürlüğüne getirilmiştir. *Washburn'un genel müdür olmasından yaklaşık bir yıl öncesine kadar mali işler ile ilgilenen Hamlin, Mr. Robert'in ölümünden sonra tekrar Koleji ile bağlarını güçlendirmek istese de bu istek Amerika'daki üst yönetim tarafından kabul görmemiştir.* Bu süreç sonrasında Hamlin, 1900 yılında Amerika'da iken hayatını kaybetmiştir.⁷⁶

Kolejin kuruluş yılından itibaren eğitim-öğretim ile ilgili faaliyetleri ve öğrenci sayıları ile ilgili bilgilere bakıldığında öğrenci sayısının giderek arttığı görülmektedir. Koleji kurulduğu 1863 yılında 4 öğrenci ile eğitime başlamış ve Hamlin'in idareciliğinin bittiği yıl olan 1878 yılına kadar bu sayı 162'ye yükselmiştir. Kolejin Hamlin'den sonraki müdürü olan Washburn döneminde ise öğrenci sayısı 318'e yükselmiştir. Bu arada koleji kayıt olan öğrenci sayısının fazla olmasına karşın *öğrencilerin büyük bir çoğunluğu koleji eğitime devam etmemişlerdir.* Örneğin 1863 ile 1878 yılları arasında koleji toplam

70 Greenwood, a.g.e., s. 72,73.

71 May. N. Fincancı, *The Story of Robert College Old and New*, Revised Edition, İstanbul, 2001, s. 15.

72 Emine Kocamanoğlu, *Yabancı Okullarda Din Eğitimi Robert Koleji-Mektebi Sultani (Galatasaray Lisesi) Örneği*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2003, s. 8-10.

73 Sabev, a.g.e., 74.; Washburn, a.g.e., s. 25.

74 George Washburn, *Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 3. Basım, 2012, s. 30.; Greenwood, a.g.e., s. 143.

75 Greenwood, a.g.e., s. 201, 203.

76 Fincancı, a.g.e., s. 30.; Greenwood, a.g.e., s. 217.

olarak 2160 öğrenci kayıt yaptırmıştır fakat mezun olan öğrenci sayısı bu rakamın çok altında olmuştur. Yıllık olarak yayımlanan kolej raporlarında din, dil, ırk ayrımı yapmadan bütün öğrenciler için Amerika'daki birinci sınıf bir kolejde alacakları bir eğitim-öğretim ortamı oluşturulacağı ifade edilmiştir.⁷⁷

Kolej öğrenci sayısı George Washburn'ün idareciliği döneminde sürekli artmış fakat bu dönemde Ermeni öğrenciler ve aileleri ile özellikle dini konulardan kaynaklı birçok sıkıntı ve sorun yaşanmıştır.⁷⁸ Yaşanan bu olaylar Robert Koleji'nin dini inanış ve yaşayış ile ilgili oluşturduğu özgürlük söylemine zarar vermiştir.⁷⁹ Kolejin bu dönem içerisinde yaşadığı bir diğer önemli olay ise Bulgarlara verilen destek olmuştur. Bu destek o kadar açık bir şekilde verilmiştir ki o dönemde Kolejin bir "*Bulgar Koleji*" olarak anılmasına dahi neden olmuştur.⁸⁰ Ayrıca Amerika'da ise birçok kişi Bulgaristan'ın bağımsızlığını elde etmesinde en büyük etkiyi Robert Koleji'nin yaptığını düşünmüştür.⁸¹ Kolej üzerinde Bulgarların nüfuzunun hissedilir derecede artmasında daha önce Bulgaristan'da misyonerlik yapan Albert L. Long'un⁸² etkisi büyük olmuştur. Bulgarlara sağladığı kolaylık ve yaptığı yardımlardan dolayı Robert Koleji Genel Müdürü George Washburn'e Bulgarlar tarafından üstün hizmet madalyası ve liyakat nişanı verilmiştir.⁸³

George Washburn'ün 1902-1903 eğitim-öğretim yılında emekli olmasından sonra yine diğer idareciler gibi ABCFM tarafından misyonerlik yapmak üzere Osmanlı'ya gönderilmiş olan Caleb Frank Gates, Kolej Müdürü olmuştur. Gates, Osmanlı topraklarında ilk olarak 1881 yılında Mardin'e ve daha sonra 1894 yılında Harput'a görevlendirilmiştir. Gates'in Kolej idareciliğine getirilmesinde Amerika'da iken tanıştığı Kolej Mütevelli Heyeti Başkanı John S. Kennedy'nin büyük rolü olmuştur.⁸⁴ John S. Kennedy'nin heyet başkanı olduğu dönemde yaptığı yüksek meblağlı bağışlar ile kolej, fiziki ve mali bakımdan hızlı bir şekilde ilerleme kaydetmiştir. John S. Kennedy tarafından fakülte olarak kullanılmak üzere inşa edilen altı binanın, misafirhane olarak kullanılan Kennedy Lodge'un, mühendislik, yurt binaları ve sınıfların yapılması için bağışlarda bulunulmuş ve kaynak sağlanmıştır.⁸⁵ Gates'in idareciliği döneminde Türk öğrencilerin sayısında hissedilir derecede artış olmuştur. Robert Koleji'nin ilk Türk mezunu Nafi Baba olarak bilinen bir Bektaşî şeyhinin torunu olan Hüseyin Hulusi Bey'dir. Hüseyin Hulusi Bey 1903 yılında kolejden mezun olmuş ve daha sonra kolejde profesör ve müdür yardımcılığı unvanları ile görev yapmıştır.⁸⁶ Buna ek olarak Hüseyin Hulusi Bey, Lozan Barış Konferansında her iki dönemde de Türk heyetinde tercüman kâtip olmuştur. Ayrıca Milli Mücadele sırasında Ermeni meselesi ve manda idaresi ile ilgili mevzuları yerinde incelemek üzere Anadolu'ya gelen ve Sivas'ta Mustafa

77 RCA, Report of the President of Robert College of Constantinople for the 34th Year 1896-1897, s. 1-8.; RCA, Report of the President of Robert College of Constantinople 1877-1878, s. 4-11.; Fincancı a.g.e., s. 41.

78 Washburn, a.g.e., 60-78.

79 Greenwood, a.g.e., s. 170.

80 Necmettin Tozlu, *Kültür ve Tarihimizde Yabancı Okullar*, Kozan Ofset, Ankara, 1991, s. 227.

81 Mithat Aydın, "Amerikan Protestan Misyonerlerinin Ermeniler Arasındaki Faaliyetleri ve Bunun Osmanlı-Amerikan İlişkilerine Etkisi", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 19, 2006, s.102.

82 Bulgaristan'da 12 yıl misyonerlik yapmış olan Albert L. Long, 1872-1873 akademik yılında Kolej öğretim kadrosuna katılmış, 1890-1901 yılları arasında Kolejde Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yapmıştır.

83 Sabev, a.g.e., s. 174.; Greenwood, a.g.e., s. 175.; George Washburn, *Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1909, s. i.; Osmanlı topraklarında yürütülen misyoner faaliyetlerin siyasi yönü ile ilgili daha geniş bilgi için Bkz. Mithat Aydın, *Bulgarlar ve Ermeniler Arasında Amerikan Misyonerleri*, Yeditepe Yayınevi, 2008.

84 Fincancı, a.g.e., s. 36-37.

85 George Washburn, *Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 3. Basım, 2012, s. 227.; Fincancı, a.g.e., s. 35.

86 Sabev, a.g.e., s. 83.

Kemal ile görüşen Amerikan Tümgeneral James G. Harbord'a eşlik etmiş ve tercümanlık yapmıştır.⁸⁷

Caleb Frank Gates'in idareci olduğu dönemde hızla gelişen kolej I. Dünya Savaşı'nın çıkması ve özellikle de Amerika'nın Almanlara karşı savaş ilan etmesi ile sıkıntılı bir süreç geçirmiştir. Bu süreçte kolej gıda ve yakıt sıkıntıları çekmiştir. Ayrıca savaş şartlarının oluşturduğu zorlu ortamdan dolayı birçok öğrenci ve öğretmen de kolejden ayrılmış, fakat bunlara rağmen kolej kapanmamıştır.⁸⁸ I. Dünya Savaşı esnasında bir Amerikan kolejinin Osmanlı topraklarında açık kalmış olması da ayrıca dikkate değerdir. Bu durum kolej raporlarında ve kolej yöneticilerinin hatıralarında Osmanlı bürokrasisi ile geliştirilen güçlü ilişkilere bağlanmaktadır. Örneğin dönemin Amerikan elçisi Henry Morgenthau Kolej yöneticisi Caleb Frank Gates'i Talat, Enver ve Cemal Paşalar ile tanıştırmış ve Gates bu Paşalar ile iyi ilişkiler kurmuştur. Bunun yanında Talat Paşa kabinesinde Maliye Nazırı olan ve daha önce kolejde Türkçe öğretmenliği yapan Cavid Bey'in desteği de Kolej'in korunması ve açık kalmasında etkili olmuştur.⁸⁹ 1932 yılında emekli olan Gates, kolejin başarılı ve uzun ömürlü olması için zamanın gereksinimlerini iyi tahlil etmiştir. Ayrıca Cumhuriyet'in ilanından sonra yabancı okulların dikkatli bir şekilde denetlendikleri bir döneme girildiğinden Gates'in Kolej'in son misyoner yöneticisi olduğu da söylenebilir.⁹⁰

Kolej eğitim felsefesinin anlaşılabilmesi açısından kolejin kayıt, kabul ve tedrisata mahsus programları ve kolej yöneticilerinin yıllık olarak yayınladıkları raporlar öneme sahiptir. Bu raporlarda Robert Kolej'e kayıt ve kabul aşamasında öğrencilerde olması istenen asgari bir takım özellikler, kolej eğitim programı ile ilgili bilgiler, kolejin müfredatı, ücretleri vb. gibi önemli bilgiler bulunmaktadır.⁹¹ Kolej, eğitim prensibi olarak lise veya dengi bir okul sisteminden farklı olarak bir kolej eğitim sistemini benimsemiştir.⁹² Bu nedenle öğrencilerin kolej seviyesine gelmeden önce on iki yaşından büyük olmaları, ana dillerinde yetkin olmaları ve bir takım basit matematik problemlerini çözebilmek gibi ön şartları yerine getirmeleri gerekmektedir. Hazırlık eğitiminin amacı okula kayıt yaptıran öğrencilerin zihinsel, davranışsal ve bilişsel olarak en iyi seviyeye getirilmelerini sağlamaktır.⁹³ Öğrencilerin Hazırlık sonrası eğitimlerine devam edecekleri bölümün adı *Kolej Bölümü* (Freshman) olarak adlandırılmıştır. Fakat kolej bölümü öncesi hazırlık eğitimi almış öğrencilerin kolej bölümüne daha iyi hazırlanmaları için hazırlık sonrasında iki yıllık bir *Kolej Öncesi* (Sub-Freshman) sınıfına devam etmeleri gerekmektedir.

87 Fethi Tevetoğlu, "Mustafa Kemal Paşa – General Harbord Görüşmesi Tanık ve Tercümanı: Prof. Hulûsi Y. Hüseyin (Pektaş)" *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 4, S. 10, Kasım, 1987, s. 198,199.

88 Fincancı, a.g.e., s. 45.

89 RCA, Report of The President and Faculty of Robert College At Constantinople For The Fifty Second Year 1914-1915.; Caleb Frank Gates, *Not To Me Only*, Princeton University Press, Princeton, 1940, s. 236-238.; Caleb Frank Gates, An Appreciation, Published By Robert College Herald Board of 1931-1932, İstanbul, 1932, s. 31-35.

90 Greenwood, a.g.e., s. 228.

91 CU-RBML, Columbia University, Rare Books and Manuscript Library, Robert College Records.; Report of the President of Robert College of Constantinople for the 34th Year 1896-1897, New York, 1897. (Söz konusu belgelere Boğaziçi Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi ve Robert Kolej Arşivi aracılığı ile ulaşılabilir.)

92 Bir eğitim öğretim kurumu olarak Kolej, öğretim programlarında yabancı dil öğretimine ve özellikle belirli bir uzmanlığın geliştirilmesine ağırlık verilen bir okul türüdür. Yükseköğretime yakın ve belirli bir meslek veya uzmanlık alanı için öğrenci yetiştirmek üzere kurulmuş okullardır. (Örneğin; Sağlık Koleji, Polis Koleji) Diğer taraftan Lise ise ilköğretimden sonra öğrencileri üniversiteye hazırlayan bir ortaöğretim kurumudur. Bu bilgi için Bkz. Türk Dil Kurumu, <http://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 07.02.2017.; Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/>, Erişim Tarihi: 07.02.2017.

93 CU-RBML, Robert College Records, Kutu 32, Dosya 28, Belge No 1-32.; Freely, a.g.e., s. 62.; Kocamanoğlu, a.g.t., s. 78.

1878-1879 öğretim yılında yayımlanan ilk Kolej kataloğuna göre okula kayıtlı olan öğrenci sayısı 151 kişidir. Bu öğrencilerden 76 kişi *Preparatory* olarak adlandırılan hazırlık sınıfında, 22 kişi *Sub-Freshman* olarak adlandırılan birinci sınıf öncesi sınıfında, 14 kişi *Freshman* olarak adlandırılan birinci sınıfta, 19 kişi *Sophomore* olarak adlandırılan ikinci sınıfta ve 9 kişi *Junior* olarak adlandırılan üçüncü sınıfta kayıtlıdır. Son olarak kalan diğer 11 kişinin ise *Senior* olarak adlandırılan dördüncü sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir.⁹⁴ Bu tarihten itibaren 1902-1903 öğretim yılına kadar herhangi bir değişiklik görülmemiştir. Fakat bu öğretim yılından sonra kolej bölümleri ve eğitim yıllarında değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler neticesinde hazırlık bölümüne bir yıl daha eklenmiştir. Ayrıca ikinci sınıftan itibaren olmak kaydıyla *Bachelor of Arts* olarak adlandırılan bir Edebiyat Okulu (B.A.) ve *Bachelor of Sciences* olarak adlandırılan bir Fen Okulu bölümlerine ayrılmıştır.⁹⁵ Bu bölümlerden mezun olan öğrencilere ilgili bölüm diplomaları ayrı ayrı verilmiştir. Böyle bir uygulama Kolej bünyesinde bir Mühendislik Okulunu da açan Caleb Frank Gates döneminde olmuştur.⁹⁶ Bu tür değişikliklerin Caleb Frank Gates'in idareciliği dönemine tekabül etmiş olması kendisinin dönemin ihtiyaçlarını iyi tahlil edip geleceğe dönük adımlar atılmasında ne kadar hünerli olduğunu göstermektedir. Kolej 1923 yılında gelindiğinde Hazırlık Bölümü (Robert Academy), Kolej Bölümü (Collegiate) ve Mühendislik okulundan (Engineering School) müteşekkil idi.

1868 yılında Maarif Nezareti tarafından kolejin dersleri ve müfredatı ile ilgili bir program talep edilmiş ve aksi istenmedikçe 1868 yılında kurulan Mekteb-i Sultanî'nin (Galatasaray Lisesi) programının takip edilmesi hususunda bir teminat istenmiştir. Ayrıca bu teminat metninde Hamlin'e, Amerikan kolejlerinin müfredatlarının takip edilmemesi gerektiği bildirilmiştir. Bu isteğe gerekçe olarak Osmanlı Maarifince Amerikan Kolejlerinin müfredat ve ders içeriklerinin tam manasıyla bilinmediği gösterilmiştir. Ayrıca istenilen teminat metninde kolej yönetici ve öğretim elemanlarının hangi saik ile olursa olsun herhangi bir mezhep veya dini yaymayacağına ve herhangi bir dine ait kutsal kitapların eğitim-öğretimde kullanılmayacağına dair ifadeler bulunmaktadır.⁹⁷ Kolejın ilk müdürü olan Hamlin'in bu dönemde ayrıntılı bir ders programı düzenlediğini fakat bu derslerin uzunca bir müddet sadece isim olarak kaldığı ve uygulanmadığı görülmektedir.⁹⁸

Kolejde okutulan dersler ve içerikleri ile ilgili en güvenilir bilgilere Hamlin tarafından yayınlanan "*Robert Kolej Yıllık Sınavları 27 Temmuz-21 Ağustos 1868*" (Annual Examinations of Robert College from July 27 to August 21, 1868)⁹⁹ isimli belgeden ulaşılmaktadır. Bu belgede kolejdeki dersler, içerikleri ve bu derslerden yapılacak olan sınavlara dair bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca sınavların ne şekilde ve hangi düzende yapılacağına dair bilgiler de belgede yer almaktadır. Belgede, kolejde yabancı dil olarak İngilizce'nin yanı sıra öğrencilerin ana dilleri ile ilgili öğretim yapıldığı da görülmektedir.¹⁰⁰ Böyle bir öğretim tarzının öğrencilerin yabancı dil öğretimine ek olarak kendi ana dillerini kullanmadaki yeteneklerinin artırılması adına olduğu söylenebilir.

94 Sabev, a.g.e., s. 145.

95 Washburn, a.g.e., 241.

96 Freely, a.g.e., s. 172.; Greenwood, a.g.e., s. 224.

97 BOA, İ. MMS., Dosya 36, Gömlek 1488, Belge 5.

98 James Baker, Turkey, 1877, s. 432-433.; Kocamanoğlu, a.g.t., s. 82-86.

99 CU-RBML, Robert College Records, Kutu 48, Dosya 2, Belge No 1.

100 Sabev, a.g.e., s. 140.; Greenwood, a.g.e., s. 92.

Tablo 1. Robert Kolej Yıllık Sınavları 27 Temmuz-21 Ağustos 1868**Annual Examinations of Robert College July 27-August 21 1868**

Pazartesi	Gramer, Aritmetik, Coğrafya, İngilizce Çeviriler, Yunanca, Fransızca, Bulgarca, Ermenice ve Türkçe gibi çeşitli dillerde hazırlık dersleri.
Salı	Ermenice ve Türkçe dilleri ve dersler. Ermenice ve Türkçe hitabet ve yazılar. Bir B.A.(Bachelor of Arts) Edebiyat Okulu derecesi adayının Ermenice söylevi.
Çarşamba	Daha çok Yunanca olmak üzere, Yunanca ve Fransızca sınavlar. Yunanca belagat ve yazı.
Perşembe	Fransızca, Bulgarca ve Latince sınavlar. Bulgarca ve Fransızca belagat. Bir B.A.(Bachelor of Arts) Edebiyat Okulu derecesi adayının Bulgarca söylevi.
Cuma	Matematik, zihni felsefe, ahlak felsefesi ve tabiat felsefesi (bilimi), siyasi iktisat, İngilizce kimya.
Cuma (Akşam)	Fransızca ve İngilizce ödül belagatler.
Cumartesi	B.A.(Bachelor of Arts) Edebiyat Okulu derecesi adaylarının sınavları. Diplomaların verilışı. İngilizce, Fransızca, Yunanca, Bulgarca, Ermenice ve Türkçe nutuklar.
N.B.*	Sınavlar her gün sabah saat 9'da başlayacak ve bir kez yemek ve dinlenme arası verilerek öğlenden sonra 5'e kadar devam edecektir.

Yine yıllık sınavların yer aldığı belgeler ve kolej idarecilerinden George Washburn'un anılarında da bahsettiği üzere kolejin 1875 yılı ders programı ve müfredatına bakıldığında okutulan derslerin aşağıdaki gibi olduğu görülmektedir.¹⁰¹

Tablo 2. Robert Kolej'de 1875 yılında okutulan dersler**Chart of Studies at Robert College in 1875**

Matematik	Cebir, Muhasebe (seçmeli), Geometri, Trigonometri	Analitik geometri (seçmeli), Hesap (seçmeli), Harita ve arazi bilimi, Uzay bilimi matematiği (seçmeli)
Fen	Tabiat tarihi (bilimi), Zooloji, Psikoloji ve temizlik, Botanik (seçmeli), Fizik, Kimya	Uzay bilimi, Analitik kimya (seçmeli), Yerbilim, Madencilik (seçmeli), Nicel analiz (seçmeli)
Beşeri Bilimler	Dünya fiziki ve siyasi coğrafyası, Tarih, Uygarlık tarihi, Siyasal iktisat, Ticaret hukuku, Parlamenter hukuk, Uluslararası hukuk, Akli felsefe (psikoloji), Felsefe tarihi, Ahlak felsefesi (etik), Paley'in delilleri **, Belagat	Münazara, Mantık, İngilizce, Fransızca, Almanca (seçmeli), Ermenice, Bulgarca, Yunanca, Latince ve Türkçe dilleri, Resim Boyama ve Müzik (seçmeli)

*N.B. : Latince kökenli olan, Lütfen dikkat ediniz anlamına gelen Nota Bene cümlesinin kısaltmasıdır. 101 CU-RBML, Robert College Records, Kutu 48, Dosya 2, Belge 1-5.; CU-RBML, Robert College Records, Kutu 32, Dosya 9, Belge 3.; Washburn, a.g.e., s. 97.

**William Paley, View of the Evidences of Christianity, 1794. (Hristiyanlığın Delillerine Bakış) isimli kitap.

Kolej yöneticileri hatıralarında kolejin çağdaşlarının önünde veya en azından onlara müsavi olduğu ifade edilmiştir.¹⁰² Ayrıca henüz bir parlamentosu olmayan Osmanlı Devleti sınırlarında açılmış olan bir okulun Meşrutî yönetimden kısa zaman önce *Parlamenter Hukuk* dersini kolej müfredatına alması son derece dikkate değerdir.¹⁰³

2.1. Robert Kolej'de Yabancı Dil Öğretimi

Robert Kolej eğitim felsefesinin oluşumunda Hristiyanlık ve İncil'in benimsenmesinin esas alındığı kolej yıllık ve raporlarından belirtilmiştir. Fakat kolej benzer okulların aksine sadece teoloji temelli bir okul olmaktan öte öğrencilerinin her yönüyle gelişmiş olmalarını da amaçlamıştır.¹⁰⁴ Bu anlayış ile kolej kurucularından Cyrus Hamlin'in Amerikan merkezli bir misyoner teşkilatı olan ABCFM'den ayrılması pahasına da olsa Amerika'daki New England okullarının eğitim prensiplerini benimsemiştir.¹⁰⁵ Bu okullar dini öğretimden tamamen vaz geçmeseler dahi esas olarak daha seküler bir eğitim-öğretim anlayışını benimsemişlerdir. New England okullarının kökenlerinin Harvard ve Yale'e dayandığı ve Harvard ve Yale gibi okulların ise Cambridge ve Oxford tarzı okullardan türediği ifade edilmektedir.¹⁰⁶ Dolayısıyla kolej dini temellere dayalı kapalı bir eğitim sistemini benimsemek yerine öğrencilerini daha liberal ve düşünen bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlamıştır. Bu düşünce ile kolej yönetimi ve mütevelli heyeti yabancı dil öğretimini yalnız desteklemekle kalmayıp buna ek olarak kolej öğretiminin temeline almışlardır.¹⁰⁷

Kolej öğretiminde kullanılan temel dil İngilizce olmuştur. Buna ek olarak Fransızca ve Almanca gibi bir ikinci yabancı dil öğretimi de yapılmıştır. Ayrıca edebi eserler, eski metinler ile ilgili çalışmalar yapmak ve o dönemde Avrupa'da yükseköğretim için elzem görülen Latince'nin de öğretimi yapılmıştır. İngilizce'nin öğretim dili olarak seçilmesinde basılı eser ve ders materyallerinin sayısının çokluğu ve farklı milletten öğrencileri tek bir paydada birleştirme düşüncesi etkili olmuştur.¹⁰⁸

Koleje girişte yeni öğrenciler İngilizce dersi için yabancı dil bilgileri bakımından herhangi bir ön bilgiye sahip olup olmadıkları ve koleje gelmeden önce almış oldukları eğitim bakımından dört farklı dereceye ayrılmış sınıflarda ders almaktadırlar.¹⁰⁹ Kolejde eğitim dili İngilizcedir, bu nedenle öğrencilere kolej bölümüne gelmeden önce İngilizce düzeylerinin yeterli seviyeye gelmesi için yoğun bir İngilizce eğitimi verilmektedir. Bu bölümde başarısız olan öğrenciler Akademi bölümüne devam edememektedir.

102 Washburn, a.g.e., s. 95-98.; Hamlin, a.g.e., s. 235-237.

103 Sabev, a.g.e., s. 142.

104 Greenwood, a.g.e., s. 24, George Washburn, *Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 3. Basım, 2012, s. 14, 15.

105 Cyrus Hamlin, *Türkler Arasında Türkiye'deki Misyonerlik Faaliyetleri ve Robert Koleji*, (Çev. Arzu Taşcan), Kahverengi Kitap Yay., İstanbul, 2015, s. 263.

106 Stone, a.g.e., s. 3.

107 Report of the President of Robert College of Constantinople for the 34th Year 1896-1897, s. 10-11.

108 Washburn, a.g.e., s. 15, 85.; Stone a.g.e., s. 64.

109 Bu düzeyler A, B, C ve D sınıfları olarak düzenlenmiştir. D sınıfındaki öğrencilerin eğitim geçmişi iyi olan fakat sadece yabancı dil eksiği olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu gruptaki öğrenciler yapılan sınavlardan başarılı olmaları şartıyla kolej bölümüne diğer öğrencilerden iki yıl önce başlayabilmektedirler. Bu bilgi için Bkz. Robert College Catalogue, H. Matteosian Press, İstanbul, 1922, s. 37.

Tablo 3. Başlangıç düzeyde İngilizce dersi alan öğrenciler için haftalık ders saatleri¹¹⁰

	1 A Düzeyi		1 B Düzeyi		1 C Düzeyi		1 D Düzeyi	
	1. Dönem	2. Dönem	1. Dönem	2. Dönem	1. Dönem	2. Dönem	1. Dönem	2. Dönem
İngilizce (Direkt Metot)	6 Saat	6 Saat	6 Saat	6 Saat	7 Saat	6 Saat	6 Saat	5 Saat
İngilizce (Endirekt Metot)*	6 Saat	6 Saat	6 Saat	6 Saat	7 Saat	5 Saat	8 Saat	6 Saat
İngilizce Konuşma							3 Saat	2 Saat

2.2. Kolejde Kullanılan İngilizce Öğretim Yöntemleri

Yabancı dil öğretiminde başarıyı artırmak adına zaman içerisinde oluşan tecrübe ve birikimler neticesinde bir takım yabancı dil öğrenme yöntemleri geliştirilmiştir.¹¹¹ Yabancı dil öğretimi olarak kolejin bu çağdaş yöntemleri kullandığı anlaşılmaktadır. Hazırlık bölümü ders programları incelendiğinde¹¹² bir yabancı dil öğretim yöntemi olan *Dilbilgisi Çeviri Yöntemi* ve *Doğrudan Yöntem* uygulandığı görülmektedir. Bunların yansira yabancı dil öğretiminde son derece önemli olan konuşma, okuma ve yazma gibi temel becerilerin geliştirilmesi için çalışmalar da bulunmaktadır.

2.2.1. Dilbilgisi Çeviri Yöntemi

Kolej yabancı dil öğretiminde kullanılan Dilbilgisi Çeviri Yöntemi yabancı dil öğrencilerin hedef dili akıcı bir şekilde konuşmalarından ziyade o dilden çeviri yapabilmeleri veya yazılı metinleri okuyup anlayabilmeleri üzerinedir. Bu yöntem öğrencilere daha çok dilbilgisi ve kelime bilgisi öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu yöntem ilk olarak Latince ve Grekçenin yoğun olarak öğretildiği dönemlerde ortaya çıkmıştır.¹¹³

Bu yöntem kolej hazırlık bölümünde ve özellikle ilk yıllarda kullanılmıştır. Kolej hazırlık bölümünde öğrenciler yabancı dil bilgileri ve seviyeleri bakımından dört farklı bölüme ayrılmışlardır. Bu bölümlerden A ve B düzeylerindeki öğrenciler haftada 6 saat Dilbilgisi Çeviri Yönteminin kullanıldığı bir yabancı dil eğitimi almaktadırlar. C ve D düzeylerinde ise bu ders saatleri ikinci dönem ikişer saat azalmaktadır. Dilbilgisi Çeviri Yönteminin kullanıldığı bu dersleri öğrencilerin kendi ana dilinde konuşan öğretmenler vermekte ve öğrenciler Doğrudan Yöntem çalışmalarına hazırlanmaktadır.

2.2.2. Doğrudan Yöntem

Kolej yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemlerden bir diğeri de Direkt Metot olarak da bilinen Doğrudan Yöntemdir. Bu yöntem dilbilgisi çalışmaları ve çeviriyi temel alan Dilbilgisi Çeviri Yönteminin aksine, öğrencilerin hedef dili öğrenmeye başladığı

*Endirekt Metot yabancı dil öğretim yöntemleri arasında Dilbilgisi Çeviri Yöntemi olarak bilinmektedir.

110 Robert College Catalogue, H. Matteosian Press, İstanbul, 1922, s. 37.

111 Muhammet Raşit Memiş, Mehmet Dursun Erdem, "Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler." *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/9, 2013, s. 299.

112 Fatma Acun, Evrim Şencan Gürtunca, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Robert Kolej'de Eğitim", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 31/1, 2016, s. 28, 32.

113 Patsy M. Lightbown and Nina Spada, *How Languages Are Learned*, Oxford University Press, Third Edition, 2006, s. 138.

andan itibaren iletişim kurmaları amaçlanmıştır.¹¹⁴ 1860 sonrasında Amerikalı dilbilimci L Sauveur Boston'da açtığı okulda hedef dili kullanarak yabancı dil öğretimi uygulamaya çalışmış ve yabancı dil öğretimindeki bu yaklaşım zamanla *Doğal Yöntem* veya *Doğrudan Yöntem* olarak anılmaya başlanmıştır.¹¹⁵ Bu yöntemle, İngilizce öğretiminde sadece teorik bilgiye odaklanmak yerine, öğrencilerin edindikleri bilgiyi hayatlarının her alanlarında kullanmalarına olanak sağlanmaya çalışılmıştır. Kolejin o yıllarda modern olarak ele alınabilecek bir yabancı dil (İngilizce) öğretim yöntemini uygulaması ise kolejin ayrıca yabancı dil öğretimi alanındaki yenilik ve gelişmeleri takip ettiğini göstermektedir.

Doğrudan Yöntem Kolej hazırlık bölümünde ve özellikle ilk yıllarda kullanılmıştır. Kolej hazırlık bölümünde öğrenciler yabancı dil bilgileri bakımından ayrıldıkları dört farklı bölümün A ve B düzeylerinde Dilbilgisi Çeviri Yönteminde olduğu gibi haftada 6 saat Doğrudan Yöntem kullanarak yabancı dil eğitimi almışlardır. C ve D düzeylerinde bu ders saatleri ikinci dönem birer saat azalmıştır. İlk sınıflarda ders kitabı olarak Ernest Bradlee Watson'ın yazdığı ve Robert Koleji tarafından basılan *"Beginning English for the Levant"*, G. Brackenbury tarafından yayınlanan *"Studies in English Idiom"* Franklin Thomas Baker ve George Rice Carpenter tarafından yayınlanan *"Second Year Language Reader"* ve *"Third Year Language Reader"* isimli kitaplar kullanılmıştır.¹¹⁶

2.2.3. İçerik Temelli Yabancı Dil Öğretim Yöntemi

Yukarıda bahsedilen bu yöntemlere ek olarak kolejde okutulan ders kitaplarının¹¹⁷ ve eğitim dilinin tamamen İngilizce olması kolejde bilinçli bir şekilde olmasa da ortaya çıkışı 1960 ve sonrası yıllara rastlayan İçerik Temelli Öğretim yönteminin de kullanıldığını göstermektedir. 1960 yılında Kanada'da uygulanmaya başlanan, 1980 ve sonraki on yıl içinde Amerika'da da uygulanmaya başlanan bu yöntem ile öğrenciler öğrenilmesi istenilen dili (hedef dili) kullanarak eğitim almaktadırlar. Bu yöntem dilin salt kendisinin öğrenilmesinden ziyade hedef dili kullanarak herhangi bir konu hakkında bilgi sahibi olma düşüncesi üzerinde şekillenmiştir.¹¹⁸ Böylelikle öğrencilerin hem akademik becerilerinin hem de yabancı dil becerilerinin aynı anda geliştirilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.¹¹⁹ Ayrıca Krashen ve Snow gibi ünlü dilbilimciler ise bu yöntem ile yapılacak yabancı dil öğretiminin sadece yabancı dil öğretimi yapılan bir öğrenme ortamının aksine belirli bir akademik alan üzerinde yapılacak çalışmanın öğrencilere daha rahat ve anlaşılır bir öğrenme ortamı sağladığını ifade etmişlerdir.¹²⁰

114 Liu Qing-xue ve Shi Jin-fang, "An Analysis of Language Teaching Approaches and Methods - Effectiveness and Weakness", *US-China Education Review*, C. 4, S. 1, Haziran, 2007, s. 70.

115 D. Padmaja, "The Historical Perspectives of Language Teaching - A Brief Study" *International Journal of Innovative Technology and Research*, C. 1, S. 1, Aralık - Ocak, 2013, s. 112.

116 Robert College Catalogue, H. Matteosian Press, İstanbul, 1922, s. 44-46.

117 Kolejde okutulan ders kitaplarına örnek olarak Ira Remsen'in yazdığı *"An Introduction To The Study of Chemistry"* adlı kimya kitabı, Joseph S. Ames'in yazdığı *"Theory of Physics"* adlı fizik kitabı ve H. A. Guerber'in yazdığı *"The Story of The Romans"* ve *"The Story of English"* adlı tarih kitapları örnek verilebilir. Kolej ders kitapları ile ilgili daha geniş bilgi için Bkz. Fatma Acun, Evrim Şencan Gürtunca, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Robert Koleji'de Eğitim", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 31/1, 2016, s. 15-19.

118 Jack C. Richards & Theodore S. Rodgers, *Approaches and Methods in Language Teaching*, Cambridge University Press, Second Edition, USA, 2001, s. 207.

119 Henry G. Widdowson, *Teaching Language as Communication*, Oxford University Press, Twelfth Impression, 2001, s. 16.; Keith Johnson, *"Foreign Language Syllabus Design"*, Karlfried Knapp & Barbara Seidlhofer with Henry Widdowson (Ed.), *Handbook of Foreign Language Communication and Learning*, Berlin, 2009, s. 329.

120 Beatrice C. Dupuy, "Content-Based Instruction: Can it Help Ease the Transition from Beginning to Advanced Foreign Language Classes?", *Foreign Language Annals*, C. 33, S. 2, Mart/Nisan, 2000, s. 206.

Bu yabancı dil öğretimi yönteminin 2019 yılı Türkiye'sinde halen kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Türkiye Yükseköğretiminde öğrenci tercihleri ve başarı sıralamaları bakımından üst sıralarda yer alan Boğaziçi ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerinin bütün bölümlerinde eğitim dili İngilizcedir. Dolayısıyla benzer yöntemin bu üniversitelerde de takip edildiğini söylemek mümkün olacaktır. Ayrıca Türk eğitiminde önemli yere sahip olan Anadolu Liselerinde bir dönem bazı derslerde bu yöntem kullanılarak öğretim yapılmıştır. Yabancı dil öğretiminde bugün dahi kullanışlı görülen bu yöntemin, Robert Kolejinin 1863 yılında kullanmaya başlamış olması okulun yabancı dil öğretimi ile ilgili planlamalarında isabetli kararlar aldığını göstermektedir.

3. Sonuç

Osmanlı Dönemi yabancı dil öğretimi incelendiğinde, yabancı dil öğretimine verilen önem tamamıyla devletin ihtiyaçlarına ve yöneticilerin anlayışlarına göre değişiklik göstermiştir. Örneğin Osmanlı'da birçok alanda önemli ve köklü değişikliklere sebep olan Tanzimat'ın ilanı öncesinde genel olarak yabancı dil öğretiminde ağırlık Arapça üzerine olmuştur. Fakat Karlofça anlaşması ile içine girilen dönem sonrası Osmanlı Devleti'nin ihtiyaçları değişmiş ve yabancı dil öğretiminde Batı dillerini öğrenme gerekliliği çok açık bir şekilde hissedilmiştir. Bu dönem öncesindeki diploması anlayışı değişmeye başlamış ve yabancı dil öğrenimi ile ilgili önemli çalışmalar yapılmıştır.

Hem Osmanlı'da hem de Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim-öğretim faaliyetlerine ara vermeden devam etmiş olan Robert Kolej'in yabancı dil öğretimi hususundaki yaklaşım ve anlayışını bilmek her iki dönem yabancı dil öğretimini anlamak açısından yararlı olacaktır.

Robert Kolej'in Türk eğitim sisteminde oluşturduğu rekabetçi ortam ve yabancı dil öğretimindeki başarısı dikkate alındığında Türk eğitim sistemine sağladığı fayda açıkça görülmektedir. Kolej ile ilgili yapılmış olan çalışmaların büyük çoğunluğu kolejin misyonerlik ve zararlı faaliyetleri üzerine olduğu görülmektedir. Böyle bir gerçekliği kabul etmekle beraber kolejin eğitim-öğretim alanındaki başarısı da göz ardı edilmeyecek derecede açıktır. Örneğin kolej müfredatı ve ders programları incelendiğinde içinde bulunulan dönemin ihtiyaçları ve gelecekte ortaya çıkabilecek gereklilikler ile ilgili planlamaların yapıldığı anlaşılmaktadır. Meşrutiyetin ilanından yakın zaman önce henüz parlamentosu olmayan Osmanlı Devleti'nde parlamenter hukuk dersinin müfredata alınması son derece önemli bir yaklaşımdır.

Kolejin eğitim-öğretim anlayışında yabancı dil öğretimi her zaman en önemli yerde olmuştur. Yabancı dil öğretiminde başarıyı sağlamak için ise bir takım yöntem ve yöntemler uygulanmıştır. Kolej bu yöntemleri kullanırken çağdaş yabancı dil öğretim yöntemlerinden de faydalanmıştır. Örneğin, 1880 yılı sonrasında, Dilbilgisi Çeviri Yöntemine karşılık ortaya çıkan ve o dönemin çağdaş bir yabancı dil öğretme yöntemi olan Doğrudan Yöntem ortaya çıktığı dönemden itibaren kolejde uygulanmıştır. Bu tür bir uygulama kolejin içinde bulunulan dönemin yenilik ve değişikliklerine hızlı bir şekilde uyum sağladığını göstermektedir. Ayrıca kolej ders kitapları ve yabancı dil ile eğitim yapılması dikkate alındığında, bilinçli bir şekilde olmasa da çağının ötesinde olan bir ufka sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin İçerik Temelli Yabancı Dil Öğretim Yöntemi ile kolej, yabancı dil öğretiminde sadece hedef dili öğretmeye odaklanmak yerine hedef dili kullanarak tüm akademik alanlarda son derece bilgili ve başarılı öğrenciler yetiştirmiştir. Kolej hem yabancı dil öğretiminde hem de akademik anlamdaki başarısında böyle bir öğretim yaklaşımının uygulanmasının etkili olduğu söylenebilir.

Robert Koleji sadece Türk eğitim sisteminin gelişmesine değil aynı zamanda Türk siyasi, sosyal ve kültürel hayatının da gelişmesine katkıda bulunmuştur. Osmanlı Devleti'nde, siyaset alanında ve üst düzey devlet görevlerinde önemli kademelerde görev yapmış pek çok kişi bu okulda öğrenim görmüştür. 1863 yılında eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan kurum günümüzde de bu faaliyetlerini devam ettirmektedir. Türk milli eğitim sisteminin en önemli kurumlarından olan Robert Koleji'nin geçmiş tecrübe ve birikimlerinin incelenmesi ve başarılı olduğu noktaların tespit edilip uygulanması Türk milli eğitiminin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acun Fatma, Gürtunca Evrim Şencan (2016), "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Robert Koleji'de Eğitim", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 31/1, 1-34.
- Adivar Halide Edip (2014), *Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri*, [Elektronik Sürüm], Can Yayınları, İstanbul.
- Ahmet Cevdet Paşa (1302), *Tarih-i Cevdet I*, İstanbul.
- Aksu Ayşe (2007), *Robert Koleji'nin İzinde Türkiye'de Amerikan Misyonerliğinin Eğitim Stratejisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Akşin Sina (2007), *Kısa Türkiye Tarihi* [Elektronik Sürüm], Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Akyüz Yahya (2012), *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000 - M.S. 2012*, Pegem Akademi Yayınları, 23. Baskı, Ankara.
- Arıç Ayten Sezer (2014), *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Aşkın Deniz (2017), "Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Medrese Eğitim Sistemi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Eğitimin Konjonktürel Boyutu", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, İstanbul, 2017, 977-995.
- Ay Mehtap (2007), *Paris Mekteb-i Osmanisi'nin Kuruluş, Amaç ve İşlevi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, Ankara, 2007.
- Aydın Mithat (2006). Amerikan Protestan Misyonerlerinin Ermeniler Arasındaki Faaliyetleri ve Bunun Osmanlı-Amerikan İlişkilerine Etkisi. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 19, 79-122.
- Aydın Mithat (2008), *Bulgarlar ve Ermeniler Arasında Amerikan Misyonerleri*, Yeditepe Yayınevi, 2008.
- Baker James (1877), *Turkey*.
- Balcı Sezai (2013), *Babiâli Tercüme Odası*, Libra Yayıncılık, İstanbul.
- Bilim Cahit (1990), "Tercüme Odası", *OTAM Dergisi*, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yıl 1, Sayı 1 Ankara.
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi [BOA], HR. TO, Dosya 438, Gömlek 49, Belge 1.
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi [BOA], İ. MMS, Dosya 36, Gömlek 1488, Belge 5.
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi [BOA], ŞD, Dosya 2792, Gömlek 15, Belge 12.
- CU-RBML, Columbia University, Rare Books and Manuscript Library, Robert College Records, Kutu 1, Dosya 8-9, Belge No 2.
- CU-RBML, Columbia University, Rare Books and Manuscript Library, Robert College Records, Kutu 32, Dosya 22, Belge No 2.

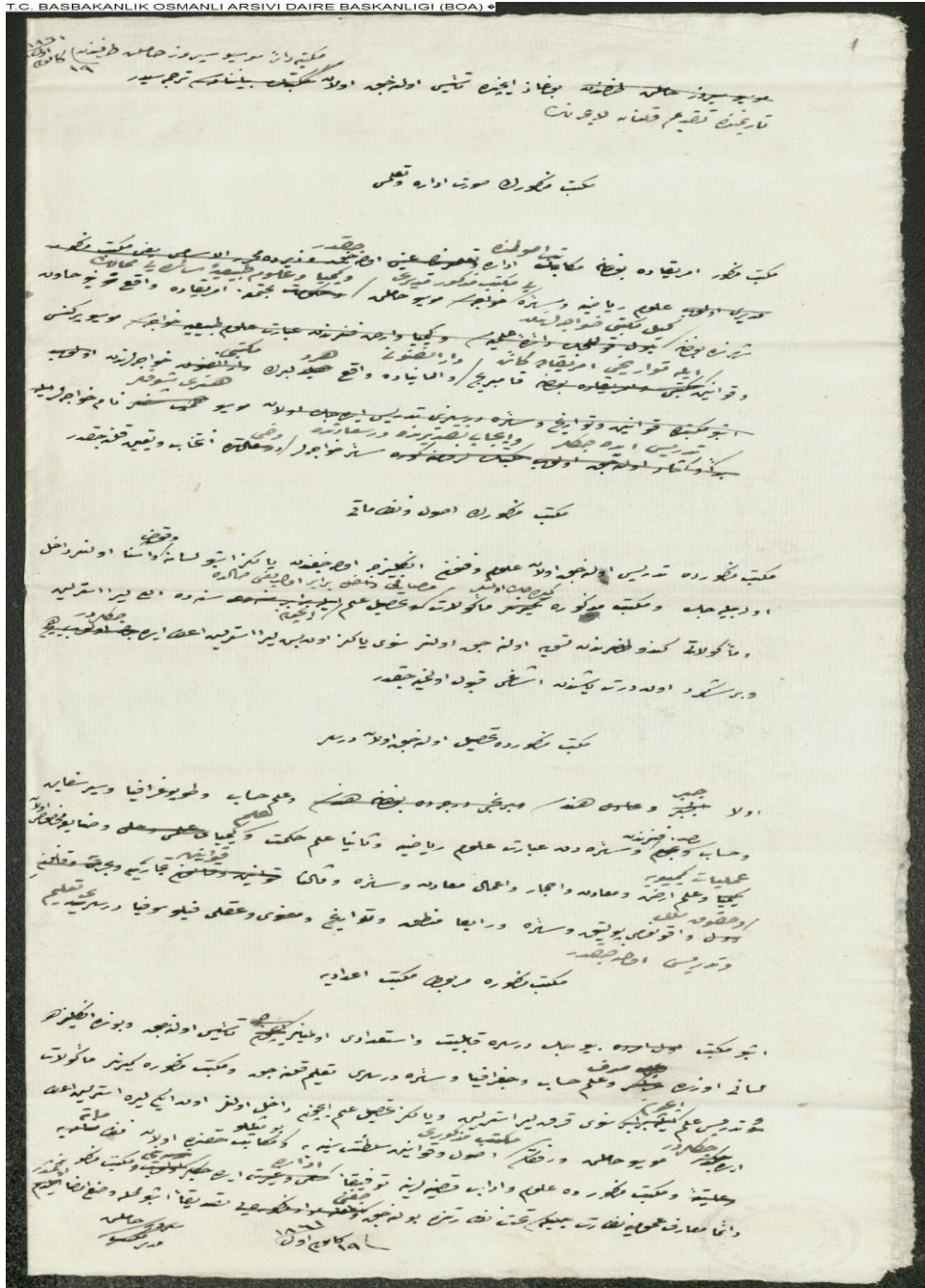
- Doğan İsmail (2010), *Türk Eğitim Tarihinin Ana Evreleri*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Doğan Recai (1997), "Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 37, Sayı 1, 407-442.
- Dueñas Maria (2004), "The Whats, Whys, Hows and Whos of Content-Based Instruction in Second/Foreign Language Education", *International Journal of English Studies*, Cilt 4, Sayı 1, 73-96.
- Dupuy Beatrice C., (2000), "Content-Based Instruction: Can it Help Ease the Transition from Beginning to Advanced Foreign Language Classes?", *Foreign Language Annals*, Cilt 33, Sayı 2, 205-223.
- Düstur (1931), 3. Tertip, C. 5, Necmi İstiklal Matbaası, İstanbul.
- Engin Emel, (2007), *Galatasaray Lisesi (1923 - 1950 Dönemi)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ergin Osman Nuri (1977), *Türkiye Maarif Tarihi*, Cilt 4, İstanbul.
- Esenkal Ebru, (2007), *Yabancı Ülkeler Tarafından Osmanlı Coğrafyasında Açılan Yabancı Okullar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Edirne.
- Fincancı May N. (2001), *The Story of Robert College Old and New*, Revised Edition, İstanbul.
- Findley Carter V. (1980), *Bureaucratic Reform in the Ottoman Empire The Sublime Porte 1789-1922*, Princeton University Press, Princeton.
- Freely John (2000), *A History of Robert College*, Yapı Kredi, İstanbul.
- Freely John (2013), *A Bridge of Culture: Robert College-Boğaziçi University, How an American College Became A Turkish University*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 4. Basım, İstanbul.
- Gates Caleb Frank (1932), *An Appreciation*, Tsitouris Brothers, İstanbul.
- Gates Caleb Frank (1940), *Not To Me Only*, Princeton University Press, Princeton.
- Greenwood Keith M. (2003), *Robert College: The American Founders*, Boğaziçi University Press, İstanbul.
- Guckert, John Cecil (1968), *The Adaptation of Robert College to Its Turkish Environment, 1900-1927* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) The Ohio State University.
- Hamlin Cyrus (1893), *My Life and Times*, The Pilgrim Press, Boston.
- Hamlin Cyrus (2015), *Türkler Arasında Türkiye'deki Misyonerlik Faaliyetleri ve Robert Koleji*, (Çev. Arzu Taşcan), Kahverengi Kitap Yayınları, İstanbul.
- Hamlin Cyrus (2017), *Robert Kolej Uğrunda Bir Ömür*, (Çev. Ayşe Aksu), Dergâh Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Haydaroğlu İlnur Polat (1993), *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar*, Ankara.
- İnalçık Halil, Seyitdanlıoğlu Mehmet, (2006), *Tanzimat / Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Johnson Keith (2009), "Foreign Language Syllabus Design", Karlfried Knapp & Barbara Seidlhofer with Henry Widdowson (Ed.), *Handbook of Foreign Language Communication and Learning*, Berlin, 309-340.
- Karal Enver Ziya (1988), *Osmanlı Tarihi 5. Cilt Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri (1789-1856)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

- Kayadibi Fahri (2003), "Fatih Sultan Mehmet Döneminde Eğitim ve Bilim", *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, 1-18.
- Keklik Ebubekir (2009), *Osmanlı Devleti'nde Sultan Abdülaziz Devri Anadolu Islahatları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ankara.
- Keklik Ebubekir (2018), *II. Meşrutiyet Döneminde Osmanlı Eğitimi: Problemler, Tartışmalar, Teklifler* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara.
- Kılıç Sezen (2005), "Cumhuriyet Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 61, 259-280.
- Kırpık Cevdet (2016), *Osmanlı'da Şehzade Eğitimi*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Kocamanoğlu Emine (2003), *Yabancı Okullarda Din Eğitimi Robert Koleji-Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) Örneği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı, İstanbul.
- Kodamanoğlu Nuri (1964), *Türkiye'de Eğitim (1923-1960)*, 2. Basım, Ankara.
- Küçük Cevdet (1988), "Abdülmeccid" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 1988.
- Lewis Bernard (2018), *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, 10. Baskı, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Lightbown Patsy M., Spada Nina, (2006), *How Languages Are Learned*, Oxford University Press, Third Edition.
- Matteosian H. (1904), *Missions of the A.B.C.F.M. in Turkey*, İstanbul.
- Memiş Muhammet Raşit, Erdem Mehmet Dursun, (2013), "Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler." *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/9, 297-318.
- Nutuk, C. II, 1920-1927, (1970), 10. Basım, İstanbul.
- Özkan Selim Hilmi (2010), "Osmanlı Devleti'nde Yabancı Dil Eğitimi", *Turkish Studies*, Cilt 5, Sayı 3, 1783-1800.
- Padmaja D. (2013), "The Historical Perspectives of Language Teaching - A Brief Study" *International Journal of Innovative Technology and Research*, Cilt 1, Sayı 1, 110-114.
- Qing-Xue Liu, Jin-Fang Shi (2007), "An Analysis of Language Teaching Approaches and Methods - Effectiveness and Weakness", *US-China Education Review*, Cilt: 4, Sayı: 1, 69-71.
- RCA (1872), *Statements In Regard To Robert College Constantinople*, İstanbul.
- RCA (1878) *Report of the President of Robert College of Constantinople*, New York.
- RCA (1897) *Report of the President of Robert College of Constantinople for the 34th Year 1896-1897*, New York.
- RCA (1915) *Report of The President and Faculty of Robert College At Constantinople For The Fifty Second Year*.
- Richards Jack C., Rodgers Theodore S. (2001), *Approaches and Methods in Language Teaching*, Cambridge University Press, Second Edition, USA.
- Sabev Orlin (2014), *Sipirutus Roberti: Shaping New Minds and Robert College in Late Ottoman Society (1863-1923)*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

- Sâlnâme-i Nezaret-i Hariciye* (1301), Haz. Galitekin A. N. (2003), İşaret Yayınları, İstanbul.
- Sarıhan Zeki (2019), *1921 Maarif Kongresi*, Tarihçi Kitabevi, İstanbul.
- Savaş Ali İbrahim (2001), "Genel Hatlarıyla Osmanlı Diplomasisi", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul, 643-659.
- Sevinç Necdet (1975), *Ajan okulları*, Dede Korkut Yayınları, İstanbul.
- Stone Frank Andrew (2006), *Academies for Anatolia: A Study of the Rationale, Program and Impact of the Educational Institutions Sponsored by the American Board in Turkey 1830-2005*, Caddo Gap Press, California.
- Strong William E. (1910), *The Story of the American Board: An Account of the First Hundred Years of the American Board of Commissioners for Foreign Affairs*, The Pilgrim Press, Boston.
- Sungu İhsan (1943), "Galatasaray Lisesinin Kuruluşu", *Belleten*, Cilt 8, Sayı 28, Ekim, 315-347.
- Şişman Adnan (2006), *XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti'nde Yabancı Devletlerin Kültürel ve Sosyal Müesseseleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Tanır Engin Deniz (2015), "Lozan Barış Antlaşması Sonrasında Türk Basınında Fransız Okulları Sorunu (1923-1924)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı 56, Ankara, 177-208.
- TBMM 3. Açılış Yılı Konuşmaları (1922), *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1 Mart, D. 1, C. 18.
- Tevetoğlu Fethi (1987), "Mustafa Kemal Paşa – General Harbord Görüşmesi Tanık ve Tercümanı: Prof. Hulûsi Y. Hüseyin (Pektaş)" *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 10, 197-207.
- Tozlu Necmettin (1991), *Kültür ve Tarihimizde Yabancı Okullar*, Kozan Ofset, Ankara.
- Tozlu Necmettin (1992), *Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları*, İstanbul.
- Vahapoğlu Hidayet (2005), *Osmanlı'dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları*, M.E.B. Yayınları, İstanbul.
- Washburn George (1909), *Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College*, Houghton Mifflin Company, Boston.
- Washburn George (2012), *Fifty Years in Constantinople and Recollections of Robert College*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 3. Basım, İstanbul.
- Widdowson Henry G. (2001), *Teaching Language as Communication*, Oxford University Press, Twelfth Impression, Hong Kong.

EKLER

Ek 1. Cyrus Hamlin tarafından küşat olunacak olan mektebin beyannamesi ve eğitim programı. 121

HR.TO.00438.00049.001

(Cyrus Hamlin tarafından küşat olunacak olan mektebin beyannamesi ve eğitim programı transkripsiyonu)

“Boğaziçi’nde tesis olunacak mektebe reyyi Mösyö Siyruz Hamlin tarafından beyannamesi tercümesidir. Fi 19 Kânunuevvel sene 1861.

Mekteb-i mezkûrun suret-i idare ve talimi

Mekteb-i mezkûr Amerika’da bulunan mekatib usulünde idare olunacaktır. Ulul-i riyaziye ve sayireyi mekteb-i mezkûr müdürü Mösyö Hamlin ve kimya ve ulum-i tabiat-i sayireyi memalik-i müctema-i Amerika’da vaki Niyu Haven şehrinde bulunan Yeyl mektebi hocalarından Mösyö Perkins ve kavanin ile tevarihî Amerik’da kâin Kambric Darül Fünunu ve Almanya’da vaki Herdelberg mektebi hocalarından Mösyö Henri Şofler nam hocalar tedris edecekler ve icab-ı takdirinde dersaadetde sair hocalar dahi intihab ve tain kılınacaktır.

Mekteb-i mezkûrun usul ve nizamâtı

Mekteb-i mezkûrda tedris olunacak olan ulum ve fûnun İngilizce olacağından yalnız işbu lisana vukuf ve aşına olanlar dâhil olabilecek ve mekteb-i mezkûre gidecek olanlar mekulat mesarifi beraber olduğu halde tahsil-i ilm için senede elli lira isterliyn ve mekulatı kendi tarafından tesviye olunacak olanlar senevi yalnız on beş lira isterliyn ita edeceklerdir ve bir şakird on beş yaşından aşağı kabul olunmayacaktır.

Mekteb-i Mezkûrda tahsil olunacak olan dersler

Evvela cebir ve hendese ve ilm-i hesap ve topografya ve seyr-i sefalın ve hesap ve rasad fenlerinden ve sayireden ibaret ulum-i riyaziyye ve saniyyen ilm-i hikmet ve ilm-i kimya ve sanayie mahsus olan ameliyat-ı kimyeviyye ve ilm-i arz ve maden ve ahcar ve imal-ı maden ve sayire ve salisen kavanin-i ticariyye ve hukuk-i mülk ve ikonomi-i politik ve sayire ve erbaa mantık ve tevarih ve manevi ve akli feylesofya dersleri talim ve tedris olunacaktır.

Mekteb-i Mezkûra merbut mekteb-i idadiyye

İşbu mekteb büyücek derslere kabiliyyet ve istidadı olmayanlar için tesis olunacak ve bunda İngilizce lisana üzere sarf ve ilm-i hesap ve coğrafya ve sayire dersleri talim kılınacak ve mekteb-i mezkûra girenler mekulat ve tedris-i ilm için senevi kırk lira iysterlin ve yalnız tahsil-i ilm için dahil olanlar on iki lira iysterlin ita edeceklerdir. Mösyö Hamlin ve rufakasimekteb-i mezkûra usül ve kavanin-i saltant-ı seniyyeye ve mekatib hakkında olan nizamata ve mekteb-i mezkûrda ulum ve adab-ı kaziyelerine tevfikân idare edecekler ve mekteb-i mezkûr daima Maarif-i Umumiyye Nezaret-i Celilesi taht-ı nezaretinde bulunacağını tasdiklen işbu mahalle vaz-ı imza olunmuşdur.

Fi 19 Kânunuevvel sene 1861

Syruz Hamlin

Müdür-i Mekteb ¹²²

122 BOA, HR. TO, Dosya 438, Gömlek 49, Dosya 1.